МИНИСТЕРСТВО
ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
УРМАН ХУҖАЛЫГЫ
МИНИСТРЛЫГЫ

ПРИКАЗ БОЕРЫК

14.12.2018 г.Казань № 79-осн

Аксубай урманчылыгының урман хуҗалыгы
регламентын раслау турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Аксубай урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентын расларга (кушымтада бирелә).

2. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының түбәндәге боерыкларын көчен югалткан дип танырга:

«Аксубай урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентын раслау турында» 2013 елның 22 октябрендәге 571/3-осн номерлы;

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2013 елның 22 октябрендәге 571/3-осн номерлы боерыгы белән расланган Аксубай урманчылыгы урман хуҗалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 11 гыйнварындагы 5-осн номерлы.

3. Әлеге боерык аны рәсми бастырып чыгарган көненнән башлап 10 көн узгач үз көченә керә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хуҗалыгы министрының беренче урынбасары Ә.Н.Бәдертдиновка йөкләргә.

Министр Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2019 елның 12.02. № 79-осн

АКСУБАЙ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУҖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Эчтәлек

КЕРЕШ... 5
1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР.. 166
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама.. 16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.................................... 16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенең районнар буенча бүленеше 16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше... 19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре 21
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды җирләре составыннан урманлы һәм урмансыз җирләргә сыйфатлама 23
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус саклануч табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама 24
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама....... 24
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге..................... 25
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама............. 29
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре... 344
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮСТЕРҮ БУЕНЧА НОРМАТИВЛАР... 388
2.1. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.. 388
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме... 399
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)...... 444
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме) 833
2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре.. 866
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)........... 877
2.1.6. Урман торгызу методлары.. 899

2.1.7. Урманнардан үзагач әзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар 899
2.2. Урманнардан чәер әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 90
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 91
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары 91
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыю өчен файдалану чорлары 922
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 922
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары 933
2.4.2. Әзерләү һәм җыеп алу вакытлары 944
2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар 944
2.4.4. Абага-кара абага әзерләү 955
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен файдалану чорлары 955
2.5. Урманнардан аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 955
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары 966
2.6. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 977
2.6.1. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары 977
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 977
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 988
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары 988
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге. 988
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү 988
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары 999
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары 999
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 100

2.10. Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 101
2.11. Урманнардан урман үсентеләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 101
2.12. Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 10202
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары 1044
2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 1055
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 1088
2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 1099
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм яңадан үстерүгә карата таләпләр... 109
2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр 1099
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары) 11313
2.17.3. Урманнарны яңадан үстерүгә карата таләпләр 11717
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре 12626
3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР 1288
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр 1288
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр 1299
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр 1303

КЕРЕШ

Әлеге урман хуҗалыгы регламенты Аксубай урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хуҗалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хуҗалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнде.

Урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хуҗалыгы регламентын эшләгәндә түбәндәгеләр файдаланылды:

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2017 елның 20 гыйнварындагы 41-осн номерлы боерыгы белән расланган 2015 елгы урман корылышы материаллары;

дәүләт урман реестры материаллары.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы.
Почта адресы: Ямашев пр., 37А й., Казан ш., 420124.
E-mail: Minleshoz@tatar.ru.
Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.
Тел. (843) 221-37-01.
Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ УК),

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ СК),

Россия Федерациясе Җир кодексы (алга таба – РФ ҖК),

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ ГК),

«Җир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Җир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янгын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30

декабрендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

"Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Җир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрендәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрендәге 149-ФЗ номерлы федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантины турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне җайга салучы норматив хокукый актлар (2019 елның 01 гыйнварына карата).

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 ст. 7 өл.	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 03 мартындагы 138 номерлы карары
100 ст. 2	Урман кишәрлекләренә һәм	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 38 п.	урманнардан файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтиҗәсендә урманнарга китерелгән зыянның күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	законнарын бозу нәтиҗәсендә урманнарга һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрендәге 1730 номерлы карары
96 ст., 81 ст. 36 п.	Федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урман сагы), аны гамәлгә ашыру тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урман сагын) гамәлгә ашыру турында нигезләмә раслау турында» 2007 елның 22 июнендәге 394 номерлы карары
50 ст. 3 өл.	Зат, затлар төркеме тарафыннан әзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Зат, затлар төркеме тарафыннан әзерләнергә тиешле максималь үзагач күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июнендәге 395 номерлы карары
73 ст. 4 өл., 81 ст. 27 п.	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары бирәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендалау өчен урман кишәрлеге мәйданы бирәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль милектә булган урман кишәрлеген арендалау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 ст.	Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Су объектын файдалануга тапшыру турында карар әзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрендәге 844 номерлы карары
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июнендәге 578 номерлы карары
76 ст. 3 өл., 81 ст. 30 п.	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы җирләрдә әзерләнә торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль мөлкәттә торган урман кишәрлеген арендалау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16 ст. 3 өл., 60.3 ст., 81 ст. 17 п.	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2007 елның 20 маендагы 607 номерлы карары
16 ст. 3 өл., 53 ст. 3 өл., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман утыртмаларын кисү тәртибе.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннары нәтиҗәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын җәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрендәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннары нәтиҗәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннарын сүндерү планын һәм аның рәвешен эшләү һәм раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда һәм урман янгыннарында янгын куркынычы турындагы мәгълүматларның дөреслеген контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 ст. 3 өл.	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралендәге 190 номерлы карары
6 ст.	Урманнар урнашкан җирләр.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман фонды җирләрен бүтән (башка) категория җирләренә күчерү турында документлар составы һәм аларны әзерләү тәртибе турында» 2006 елның 28 февралендәге 48 номерлы карары
105 ст. 7 өл.	Урман паркы зоналарының, яшел зоналарның вазыйфаи зоналары.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман паркы зоналарының вазыйфаи зоналарын, урман паркы зоналарының, яшел зоналарның

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		мәйданын һәм чикләрен билгеләү турында нигезләмә раслау турында» 2009 елның 14 декабрендәге 1007 номерлы карары
13 ст.	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы
21 ст.	Урман инфраструктурасына бәйле булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы оештыруга бәйле булмаган объектлар исемлеген раслау турында»
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хуҗалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия ТРЭМ) норматив актлары		
62 ст. 3 өл., 81 ст. 21 п.	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре.	«Урман торгызу кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерык
77 ст. 7 өл.	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә.	«Урман кишәрлекләре арендасының бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 693 номерлы боерык
73.1 ст. 7 өл.	Урман кишәрлегенең типик аренда шартнамәсе.	«Урман утыртмаларын сату-алуның бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 17 октябрендәге 567 номерлы боерык
60.15 ст.	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә РФ субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
16 ст. 3 өл., 64 ст. 3 өл., 81 ст. 23 п.	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе.	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерык
103 ст. 6	Махсус саклануычы табигый	«Махсус саклануычы табигый территорияләрдә

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 40 п.	территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләре.	урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 ст.	Урман янгыннарын кисәтү.	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 ст.	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау.	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 ст. 3 өл.	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар.	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 ст. 7 өл., 81 ст. 34 п.	Урман хуҗалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе.	«Урман хуҗалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 ст.	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы.	«Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 05 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 ст.	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү.	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 12 сентябрендәге 470 номерлы боерык
60.6 ст. 4 өл.	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе.	«Урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру тәртибен һәм урман патологиясе буенча тикшеренү актының формасын раслау турында» 2016 елның 16 сентябрендәге 480 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16.1 ст. 4 өл., 29 ст. 9 өл. 81 ст. 4 п.	Диләнке эшләре. Агач материалы әзерләү. Агач материалы әзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе.	«Агач материалы әзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда, урман паркларында агач материалы әзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерык, «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, Диләнке эшләренең технологик картасы формасын, Диләнке карау акты формасын һәм Диләнке карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерык
60.4 ст.	Урман яклау буенча районнарга бүленеш.	«Урман яклау буенча районнарга бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 09 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 ст.	Дәүләт урман реестры.	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны әзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрендәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрендәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 06 октябрендәге 514 номерлы боерык,
70.1 ст. 12 өл.	Урман кишәрлекләрен проектлау.	«Урман кишәрлегенең проект документациясе составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны әзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 03 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 ст.	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре.	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 08 июнендәге 283 номерлы боерык
65 ст. 5 өл.	Урман орлыкчылыгы.	«Урман орлыкчылыгы объектларын төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрендәге 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының урман үсемлекләренең районнарга бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2015 елның 17 сентябрендәге 400 номерлы

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		боерык
46 ст. 3 өл., 81 ст. 13 п.	Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре.	«Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 01 декабрендәге 528 номерлы боерык
38 ст.	Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану.	«Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боерык
49 ст. 3 өл., 81 ст. 14 п.	Урманнардан файдалану турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнардан файдалану турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 ст. 2 өл., 81 ст. 25 п.	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урман торгызу һәм урман үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 ст.	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе.	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2016 елның 26 сентябрендәге 496 номерлы боерык
26 ст. 3 өл., 81 ст. 3 п.	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе.	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2015 елның 16 гыйнварындагы 17 номерлы боерык
73.1 ст. 6 өл., 81 ст. 28 һәм 29 п.	Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен әзерләү һәм төзү тәртибе	«Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен әзерләү һәм төзү тәртибен раслау турында» 2015 елның 28 октябрендәге 445 номерлы боерык
60 ст. 3	Урманнарны янгыннардан саклау	«Урманнарны янгыннардан саклау турында

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 60.11 ст. 3 өл., 81 ст. 20.1 п.	турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе.	хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 9 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 ст. 3 өл.;	Зыянлы организмнарның чыганакларын юк итү.	«Зыянлы организмнарның чыганакларын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 23 июнендәге 361 номерлы боерык
53.4 ст.	Урман янгыннарын сүндерү.	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 08 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 ст. 2 өл.,	Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары белән җирләргә кертү	«Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары белән җирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт формасын раслау турында» 2014 елның 1 декабрендәге 529 номерлы боерык
86 ст. 5 өл.	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны әзерләү тәртибе.	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бертип формасын һәм составын, аны әзерләү һәм үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 692 номерлы боерык
32 ст.	Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу.	«Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы боерык
67 ст., 68 ст.	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеге.	«Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык.
Урман хуҗалыгы федераль агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 ст. 2 өл.	Урманнарны үзләштерү проекты. Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе.	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
104 ст. 2 өл., 105 ст. 8 өл.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус	«Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләре.	урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы боерык
29 ст. 5 өл., 81 ст. 1 п.	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе.	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
39.1 ст.	Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү.	«Урманнардан урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы боерык
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану.	«Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы боерык
43 ст.	Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану.	«Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы боерык
31 ст.	Чәер әзерләү.	«Чәер әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы боерык
39 ст.	җимешле, җиләкле, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре үстерү.	«Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы боерык
34 ст.	Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю.	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы боерык
40 ст.	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану.	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы боерык
41 ст.	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану.	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы боерык
63 ст. 2 өл., 81 ст. 22 п.	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урман үрчетү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
29 ст. 6 өл., 81 ст. 2 п.	Агач материалы әзерләү. Агач материалын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм	«Үзагачын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеге	елның 5 декабрендәге 513 номерлы боерык
53 ст. 4 өл., 53.1 ст., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү.	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 ст.	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру.	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014-2020 елларга Татарстан Республикасы урман хуҗалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
		Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяҗлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү ставкалары билгеләү турында» 2017 елның 27 февралендәге 9-1/нпс номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Аксубай урманчылыгы Татарстан Республикасының көньяк-көнбатыш өлешендә Аксубай, Чистай һәм Яңа Чишмә районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы (үзәк утар) Аксубай п. район үзәгендә урын алган, ул республика башкаласы Казан шәһәреннән 180 км ераклыкта һәм иң якын торучы Нурлат тимер юл станциясеннән 56 км ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы:

423030, Татарстан Республикасы, Аксубай районы, Аксубай п., Пролетар ур., 1, Телефон: (8-84344) 2-70-31, E-mail: Aksubaevskoe.Gku@tatar.ru.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенең районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенең муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

номеры п/п	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Административ район	Гомуми мәйданы, га
1	2	3	4
1	Аксубай	Аксубай	8 989
2	Ибрай	Аксубай	6 137
		Яңа Чишмә	2 512
	Җәмгысе		8 649
3	Чабаксар	Аксубай	10 711
		Чистай	531
		Яңа Чишмә	742
	Җәмгысе		11 984
	Урманчылык буенча барлыгы		29 622
Шул исәптән районнар буенча:		Аксубай	25 837
		Чистай	531
		Яңа Чишмә	3 254

Урманчылык республиканың аз урманлы өлешендә урнашкан. Территорияләрендә урман фонды урнашкан районнарның урман белән капланган өлеше 15% тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

1 нче карта-схема

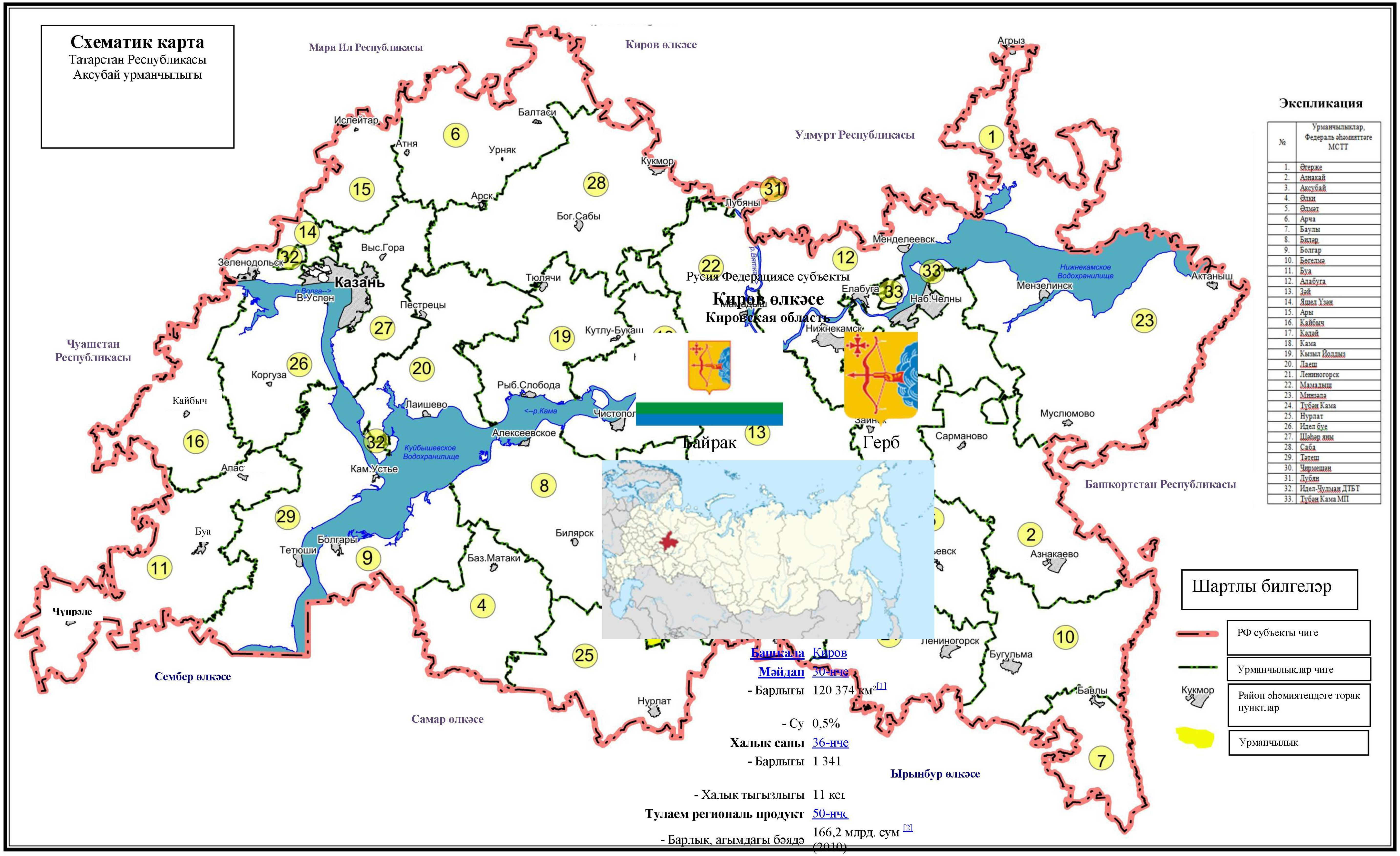

№	Урманчылыклар, Федераль әһәмияттәге МСТТ
1.	Әгерже
2.	Азнакай
3.	Аксубай
4.	Әлки
5.	Әлмәт
6.	Арча
7.	Баулы
8.	Биләр
9.	Болгар
10.	Бөгелмә
11.	Буа
12.	Алабуга
13.	Зәй
14.	Яшел Үзән
15.	Арча
16.	Кайбыч
17.	Кәләй
18.	Кама
19.	Кызыл Йолдыз
20.	Лаеш
21.	Лениногорск
22.	Мамадыш
23.	Минзәлә
24.	Түбән Кама
25.	Нурлат
26.	Идел буе
27.	Шәһәр яны
28.	Саба
29.	Тәтеш
30.	Чирмешән
31.	Лубян
32.	Идел-Чулман ДТБТ
33.	Түбән Кама МП

Башкала	Киров
Мәйдан	30-нче
- Барлыгы	120 374 км²[1]
- Су	0,5%
Халык саны	36-нче
- Барлыгы	1 341
- Халык тыгызлыгы	11 кеш
Тулаем региональ продукт	50-нче
- Барлык, агымдагы бәядә	166,2 млрд. сум [2] (2010)
- Кеше башына	107,2 мең сум
Федераль округы	Идел буе
Икътисади районы	Идел-Нократ
Рәсми тел(ләр)	рус теле
Губернатор	Игорь Васильев (в.б)[3]

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарга бүленеше

Номеры	Кишәрлек урманчылыкла-рының атылышы	Урман үсемлек-ләре зонасы	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш	Урман-орлык буенча районнар-га бүленеш зонасы	Урман квартал-лары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Аксубай	Урман-дала зонасы	РФ Европа өлешенең урман-дала районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен – 3 чыршы – 4, имән – 2.	1-93	8989
2.	Ибрай					1-92	8649
3.	Чабаксар					3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Барлыгы:							**29622**

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урман үсү районнарына һәм урманлы районнарга бүленеше 2 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

2 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урман үсү районнарына һәм урманлы районнарга бүленеше

Татарстан Республикасы
Аксубай урманчылыгы

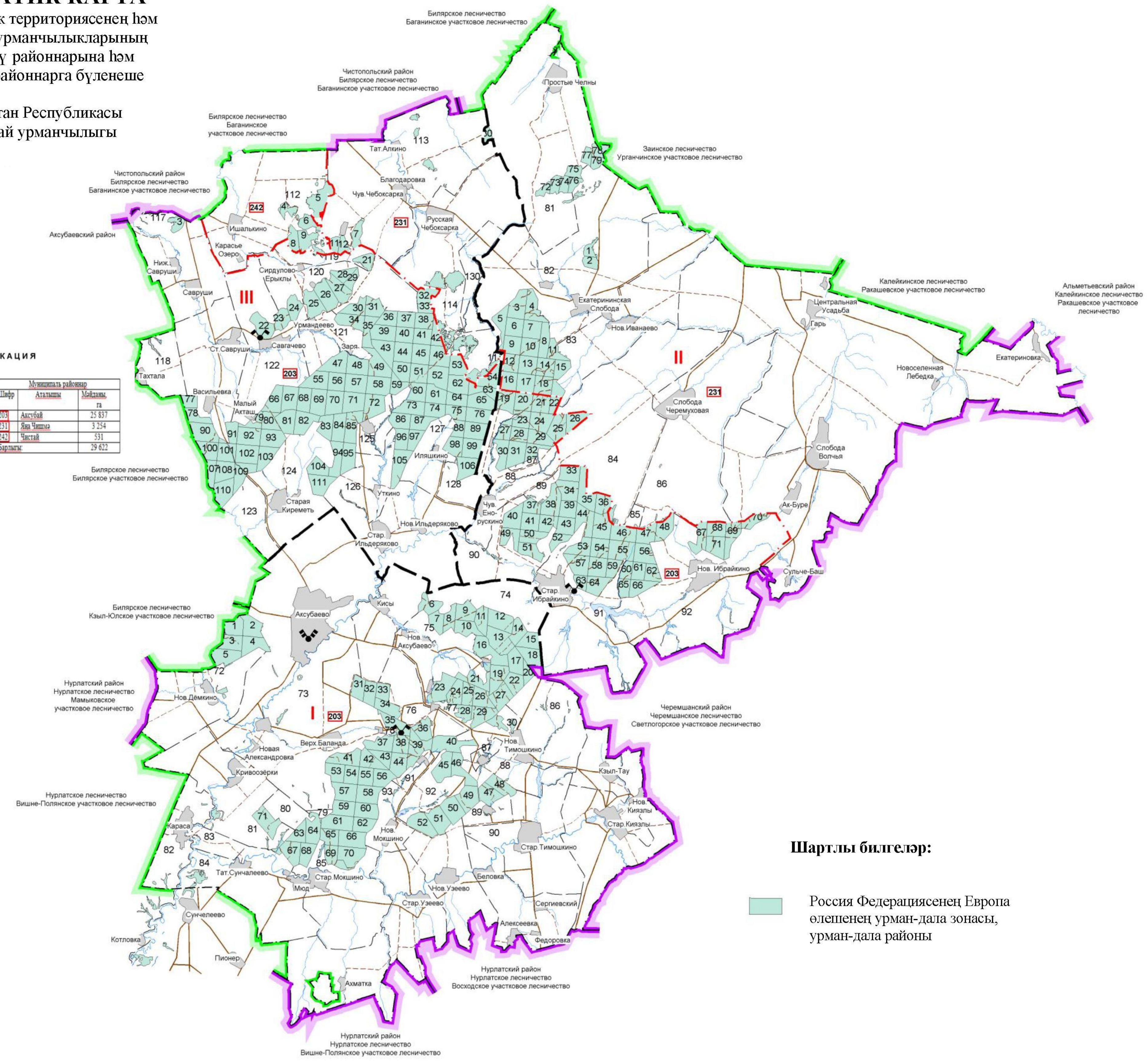

ЭКСПЛИКАЦИЯ

Участок урманчылыклары			Муниципаль районнар		
Шифр	Аталышы	Мәйданы, га	Шифр	Аталышы	Мәйданы, га
I	Аксубай	8 989	203	Аксубай	25 837
II	Ибрай	8 649	231	Яңа Чишмә	3 254
III	Чабаксар	11 984	242	Чистай	531
Барлыгы:		29 622	Барлыгы:		29 622

Шартлы билгеләр:

Россия Федерациясенең Европа өлешенең урман-дала зонасы, урман-дала районы

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Барлыгы урманнар шул исәптән			29622	
1. Яклаучы урманнар, барлыгы			3083	РФ Урман кодексы, 102 ст. «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
шул исәптән				
1.1. Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Аксубай	Квартал өлешләре: 16, 23, 40, 67, 68, 73, 75, 78, 81, 82, 84-88, 91-93, квартал: 83	116	РФ Урман кодексы, 102 ст., РФ Су кодексы, 65 ст.
	Ибрай	Квартал өлешләре: 27, 30, 55, 60, 65, 82, 88, 90-92	122	
	Чабаксар	Квартал өлешләре: 47, 48, 60, 73, 86, 114, 117, 121-126, 128, кварталлар: 116, 127, 130	105	
	Җәмгысе		343	
1.2. Табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, барлыгы			341	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
шул исәптән				
1.2.1. Гомуми файдаланудагы тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә торучы гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклагыч урман полосалары	Аксубай	Квартал өлешләре: 15, 18, 23, 28-30, 36, 39, 40, 46, 49, 50, 77, 82, 84, 87, 90, 92	190	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
	Ибрай	–	–	
	Чабаксар	Квартал өлешләре: 3, 22, 23, 91, 101, 102, 108, 109	151	
	Җәмгысе		341	
1.3. Кыйммәтле урманнар, барлыгы шул исәптән:			2399	
1.3.1. Далаларда, ярымдала, урман даласы, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар	Аксубай	Квартал өлешләре: 30, 73, 75, 77, 78, 81, 82, 84, 88, 90-93, кварталлар: 72, 74, 76, 79, 80, 89	289	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Ибрай	Кварталлар: 1, 2, 72-81, 83-87, 89, квартал өлешләре: 82, 88, 90-92	680	
	Чабаксар	Квартал өлешләре: 3, 114, 117, 121-126, 128, кварталлар: 4-9, 11, 12, 21, 112, 113, 115, 118-120	1430	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
	Җәмгысе		2399	
Эксплуатация урманнары	Аксубай	Квартал өлешләре: 15, 16, 18, 23, 28-30, 36, 39, 40, 46, 49, 50, 67, 68, кварталлар: 1-14, 17, 19-22, 24-27, 31-35, 37, 38, 41-45, 47,48, 51-66, 69-71	8394	РФ Урман кодексы, 2006 елның 04 декабрендәге 201-ФЗ номерлы федераль закон, «СССР Союзы дәүләт фонды урманнарында диләнкеләрне аерып чыгару тәртибе турында һәм 1943 елга диләнке фонды турында» 1943 елның 23 апрелендәге 430 номерлы СССР ХКС карары, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Ибрай	Кварталлар: 3-26, 28-29, 31-54, 56-59, 61-64, 66-71, квартал өлешләре: 27, 30, 55, 60, 65	7847	
	Чабаксар	Квартал өлешләре 22, 23, 47, 48, 60, 73, 86, 91, 101, 102, 108, 109, кварталлар: 24-46, 49-59, 61-72, 74-85, 87-90, 92-100, 103-107, 110, 111	10298	
	Җәмгысе		26539	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды җирләре составыннан урманлы һәм урмансыз җирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз җирләренә сыйфатлама

Җирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, га	%
1	2	3
1. Урманнарның гомуми мәйданы	29622	100
2. Урманлы җирләр – барлыгы	29035	98.0
2.1. Урман үсемлекләре каплаган җирләр, барлыгы	28717	96.9
шул исәптән урман культуралары	5008	16.9

Җирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, га	%
1	2	3
2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган җирләр – барлыгы	318	1.1
шул исәптән тоташмаган урман культуралары	132	0.5
питомниклар һәм урман плантацияләре	12	–
көекләр	–	–
һәлак булган урман утыртмалары	18	0.1
кисентеләр	98	0.3
ачык, ташландык урыннар	58	0.2
3. Урмансыз җирләр – барлыгы	587	2.0
шул исәптән сөрүлекләр	–	–
печән чабу урыннары	115	0.4
җәйләүләр	10	0.1
сулар	8	–
бакчалар	–	–
юллар, ызаннар	206	0.7
утарлар һәм башка объектлар	36	0.1
сазлар	42	0.1
комнар	–	–
башка төрле җирләр	170	0.6

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ УК 103 ст. белән билгеләнә. Бу җирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ ҖК 27 ст.).

Махсус сакланучы табигый территорияләрдә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан җитештерү өлкәсендә, РФ ҖК, РФ УК, «Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләр юк.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хуҗалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләр барышында биотопларны (биоценоз белән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган җир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәҗәдә табигый җимерелү нәтиҗәләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрләренең потенциаль тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Номеры	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәне. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча ачыкланырга мөмкин. Коры җәйдә су агымы кибәргә мөмкин.	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәненнән башлап яисә

			урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәҗбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертелергә тиеш.
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дәвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – хосусый тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Кишәрлек артык дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда күренә. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә үләне аз булган агачлыклар белән бирелә.	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында.
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклаучы полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла.	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0.5 га кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте

	тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	текәлеге 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлеге кимендә 20° булганда.	һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Азкуәтле туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар җыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 $м^3$ башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны мәйданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы мәйданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якын уткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Известьташның калын катламының су белән ылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, җимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйле булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин.	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган урыннар: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запасы 50 $м^3$/га ким.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм җил аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана). Җил аударган агачлар-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла.

		бергә авуы нәтиҗәсе.	
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукыган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана).	Диләнке эшләгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Коры-сарылы һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш.
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, җыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм җыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр.	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәҗә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм җилгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм җыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора.
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токым агачлары: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының җыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлҗимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана.
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, зур коры-сары тупланган урыннарда чыршы шытымы.	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренең яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәҗәгать итәргә киңәш

			ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның җыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлеге кимендә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк.
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә җилгә каршы торучанлыкны, бөҗәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтиҗәләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин.
19	Зур кырмыска оялары	0,5 м биегрәк булган кырмыска оялары.	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла.

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

РФ Хөкүмәтенең 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы нигезендә «Яклаучы урманнар, эксплуатацияләнүче урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеге» расланды.

Россия Федерациясе Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама түбәндәге таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юллар озынлыгы, км					
	Барлыгы	Урман хуҗалыгыныкы (типлары буенча)				Гомуми файдаланудагы
		I тип	II тип	III тип	Җәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы	131	2	129	–	131	131
шул исәптән автомобиль	131	2	129	–	131	131
алардан каты түшәмәле	2	2	–	–	2	2
грунт	129	–	129	–	129	129
шул исәптән тәүлек әйләнәсе эшли торган	8	–	8	–	8	8

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хуҗалыгы юллары агач материалы сату һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Кварталдагы урман ызаннарының озынлыгы – 384 км.

Урман юлларының озынлыгы барлыгы 131 км, аның 2 км – ясалма тышчалы.

Гамәлдәге урман инфраструктурасы объектлары 196 чакрым буенча агач кисүне һәм кварталдагы урман ызаннарын һәм күршедәге җирдән файдаланучылар белән чикләрне чистартуны һәм 420 данә күләмендә квартал баганалары урнаштыруны таләп итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ УК 14 статьясы нигезендә саклануы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасы төзүгә бәйле булмаган объектларны урман фонды җирләрендә төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү РФ УК 21 статьясына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган чираттагы объектлар бар:

ЛЭП озынлыгы – 14,2 км.

нефтьүткәргечләр озынлыгы – 44,3 км.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урманнар урнашкан җирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Россия ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы

урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

3 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше

Татарстан Республикасы
Аксубай урманчылыгы

ЭКСПЛИКАЦИЯ

Участок урманчылыклары			Муниципаль районнар		
Шифр	Аталышы	Мәйданы, га	Шифр	Аталышы	Мәйданы, га
I	Аксубай	8 989	203	Аксубай	25 837
II	Ибрай	8 649	231	Яңа Чишмә	3 254
III	Чабаксар	11 984	242	Чистай	531
Барлыгы:		29 622	Барлыгы:		29 622

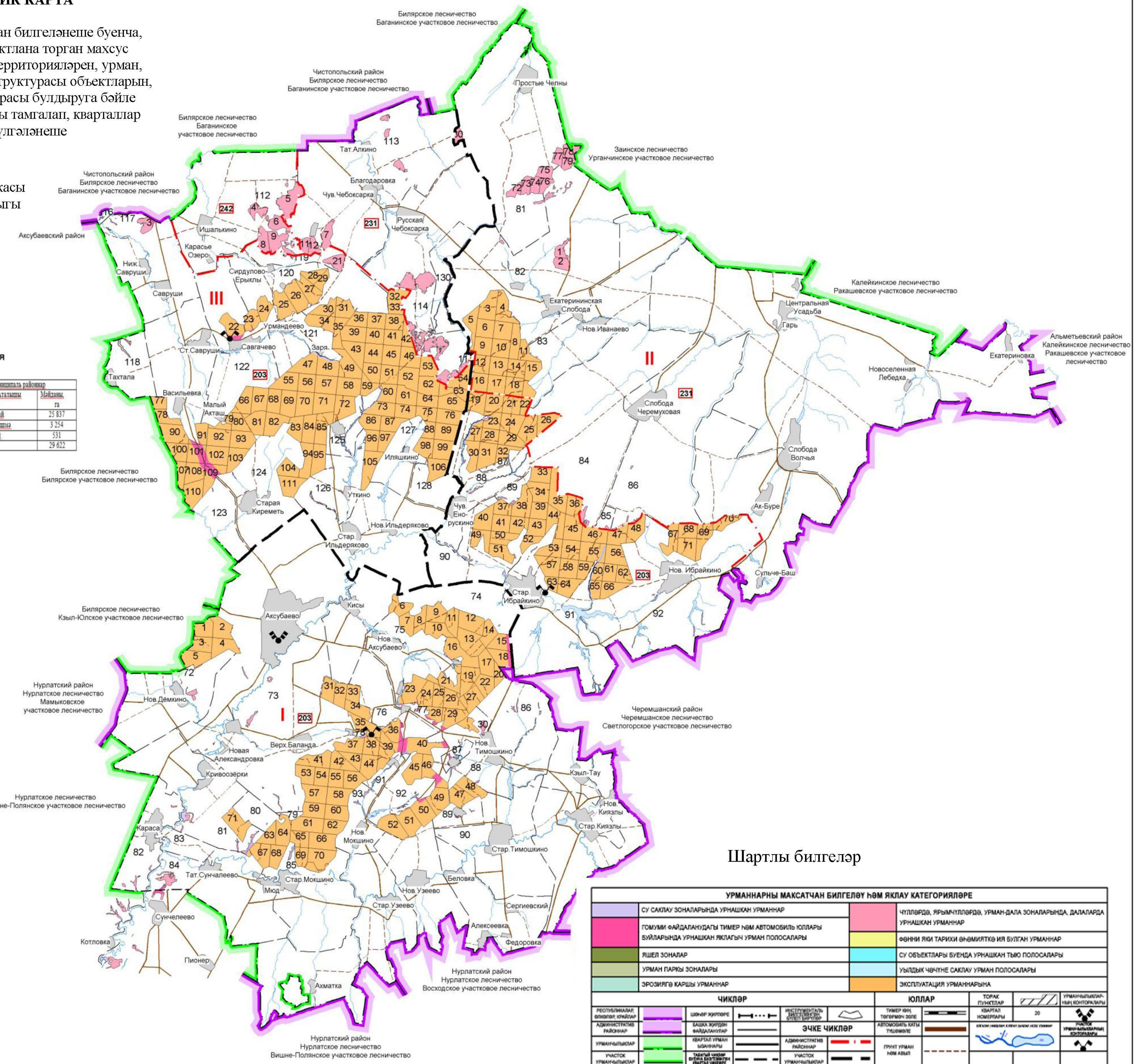

Шартлы билгеләр

УРМАННАРНЫ МАКСАТЧАН БИЛГЕЛӘҮ ҺӘМ ЯКЛАУ КАТЕГОРИЯЛӘРЕ

- СУ САКЛАУ ЗОНАЛАРЫНДА УРНАШКАН УРМАННАР
- ГОМУМИ ФАЙДАЛАНУДАГЫ ТИМЕР ҺӘМ АВТОМОБИЛЬ ЮЛЛАРЫ БУЙЛАРЫНДА УРНАШКАН ЯКЛАГЫЧ УРМАН ПОЛОСАЛАРЫ
- ЯШЕЛ ЗОНАЛАР
- УРМАН ПАРКЫ ЗОНАЛАРЫ
- ЭРОЗИЯГӘ КАРШЫ УРМАННАР
- ЧҮЛЛӘРДӘ, ЯРЫМЧҮЛЛӘРДӘ, УРМАН-ДАЛА ЗОНАЛАРЫНДА, ДАЛАЛАРДА УРНАШКАН УРМАННАР
- ФӘННИ ЯКИ ТАРИХИ ӘҺӘМИЯТКӘ ИЯ БУЛГАН УРМАННАР
- СУ ОБЪЕКТЛАРЫ БУЕНДА УРНАШКАН ТЫЮ ПОЛОСАЛАРЫ
- УЫЛДЫК ЧӘЧҮНЕ САКЛАУ УРМАН ПОЛОСАЛАРЫ
- ЭКСПЛУАТАЦИЯ УРМАННАРЫНА

ЧИКЛӘР

- РЕСПУБЛИКАЛАР, ӨЛКӘЛӘР, КРАЙЛАР
- АДМИНИСТРАТИВ РАЙОННАР
- УРМАНЧЫЛЫКЛАР
- УЧАСТОК УРМАНЧЫЛЫКЛАР
- ШӘҺӘР ЖИРЛӘРЕ
- БАШКА ЖИРДӘН ФАЙДАЛАНУЧЫЛАР
- КВАРТАЛ УРМАН ЫЗАННАРЫ
- ТАБИГЫЙ ЧИКЛӘР БУЕНЧА БИЛГЕЛӘНГӘН КВАРТАЛ ЧИКЛӘРЕ
- ИНСТРУМЕНТАЛЬ БИЛГЕЛӘНГӘН БҮЛЕП БИРҮЛӘР

ЭЧКЕ ЧИКЛӘР

- АДМИНИСТРАТИВ РАЙОННАР
- УЧАСТОК УРМАНЧЫЛЫКЛАР

ЮЛЛАР

- ТИМЕР ЮЛ, ТӨГӘРМӘЧ ЭЗЛЕ
- АВТОМОБИЛЬ КАТЫ ТҮШӘМЕЛЕ
- ГРУНТ УРМАН ҺӘМ АВЫЛ

- ТОРАК ПУНКТЛАР
- КВАРТАЛ НОМЕРЛАРЫ — 20
- УРМАНЧЫЛЫКЛАРНЫҢ КОНТОРАЛАРЫ
- УЧАСТОК УРМАНЧЫЛЫКЛАРНЫҢ КОНТОРАЛАРЫ

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы булып саналучы гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ УК 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ УК 5 ст. нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлеп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
Агач материалы әзерләү (РФ УК 25, 29 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Чәер әзерләү (РФ УК 25, 31 статьялары)	Аксубай	–	–
	Ибрай	–	–
	Чабаксар	–	–
Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю (РФ УК 25, 32 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәре җыю (РФ УК 25, 35 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 36 статьялары) Тыела – урман паркы зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары.	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Авыл хуҗалыгы алып бару (РФ УК 25, 38 статьялары) Тыела – урман паркы зоналары, шәһәр урманнары. МСК, яшел зоналар, тыела: печән чабудан һәм умартачылыктан тыш	Аксубай	Кварталлар: 1-15, 17-22, 24-39, 41-66, 69-72, 74, 76-77, 79-80, 89-90, квартал өлешләре: 16, 23, 40, 67, 68, 73, 75, 78, 81, 82, 84-88, 91-93	8873
	Ибрай	Кварталлар: 1-26, 28-29, 31-54, 56-59, 61-64, 66-	8527

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
		81, 83-87, 89, Квартал өлешләре: 27, 30, 55, 60, 65, 82, 88, 90-92	
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11, 12, 21-46, 49-59, 61-72, 74 - 85, 87, 113, 115, 118, 120, квартал өлешләре: 47, 48, 60, 73, 86, 114, 116, 117, 121-128, 130	11879
Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 40 ст.)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 41 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ УК 25, 42 статьялары) Тыела – яклаучы урманнар, МСК	Аксубай	Квартал өлешләре: 1-16, 18-28, 30-42, 44-53, 56-64, 66-75, 77-93, кварталлар: 17, 29, 43, 54, 55, 65, 76	6251
	Ибрай	Квартал өлешләре: 1-5, 8, 11, 15, 22, 25-27, 30, 31, 33, 35-37, 40, 46-49, 51-52, 55-57, 60, 62-75, 77-92, кварталлар: 6, 7, 9, 10, 12-14, 16-21, 23-24, 28-29, 32, 34, 38-39, 41-45, 50, 53, 54, 58, 59, 61, 76	7527
	Чабаксар	Квартал өлешләре: 3-7, 21-38, 47, 55, 60, 61, 64, 66-67, 70-74, 76-83, 85-99, 101, 103-106, 108-114, 116-128, 130, кварталлар: 8, 9, 39-46, 48-54, 56-59, 62, 63, 65, 68, 69, 75, 84, 100, 102, 107, 115	8857
Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (РФ УК 25, 39 статьялары) Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
үстерү (РФ УК 25 ст., 39.1 ст. 4 өл.)			
Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмалары эшләү буенча эшләр башкару (РФ УК 25, 43 статьялары) Тыела – урман паркы зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары.	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ УК 25, 44 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Электртапшыру линияләре, элемтә линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм линияле башка объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ УК 25, 45 ст.)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү (РФ УК 25, 46 статьялары) Тыела – яклаучы урманнар, МСК	Аксубай	Квартал өлешләре: 1-16, 18-28, 30-42, 44-53, 56-64, 66-75, 77-93, кварталлар: 17, 29, 43, 54, 55, 65, 76	6251
	Ибрай	Квартал өлешләре: 1-5, 8, 11, 15, 22, 25-27, 30, 31, 33, 35-37, 40, 46-49, 51-52, 55-57, 60, 62-75, 77-92, кварталлар: 6, 7, 9, 10, 12-14, 16-21, 23-24, 28-29, 32, 34, 38-39, 41-45, 50, 53, 54, 58, 59, 61, 76	7527

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
	Чабаксар	Квартал өлешләре: 3-7, 21-38, 47, 55, 60, 61, 64, 66-67, 70-74, 76-83, 85-99, 101, 103-106, 108-114, 116-128, 130, кварталлар: 8, 9, 39-46, 48-54, 56-59, 62, 63, 65, 68, 69, 75, 84, 100, 102, 107, 115	8857
Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 41 статьялары)	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984
Бүтән төрләре	Аксубай	Кварталлар: 1-93	8989
	Ибрай	Кварталлар: 1-92	8649
	Чабаксар	Кварталлар: 3-9, 11-12, 21-128, 130	11984

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮСТЕРҮ БУЕНЧА НОРМАТИВЛАР

2.1. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы әзерләү өчен файдалану РФ УК 29, 29.1, 30 статьялары, РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы әзерләү эшкуарлык эшчәнлеге максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (җылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында каралган искәрмәле очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяҗларын яки муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен агач материалы әзерләүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы әзерләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлеге 5 нче таблицада күрсәтелде.

Диләнкедә (урман кишәрлегенең кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) агач материалы әзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 ст.):

1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

3) РФ УК 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендәге теләсә нинди яшьтәге урман утыртмаларын.

Агач әзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр Россия Федерациясе Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында агач әзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренең әйләнә-тирәлекне хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәэмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ УК 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, әзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы әзерләү максатларында урман

кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә әзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән срок эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы әзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ УК 29 ст., «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 6 нчы таблицада китерелде.

Әлеге урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 7 нче таблицада китерелде.

6 нчы таблица

Урман хуҗалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәткечләр	Барлыгы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
			1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Яклаучы урманнар														
Яклаучы урман категориясе – дала, ярымдала, урман-дала, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар														
Хуҗалык бүлемтеге – Түбән кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелде	239.8	42.70							89.1	19.18	68.8	12.41	81.9	11.11
Гомуми запастан уртача сайлап алу										25		15		

Күрсәткечләр	Барлыгы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
	га	мең $м^3$	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$	га	мең $м^3$
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
проценты														
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	157.9	6.66							89.1	4.80	68.8	1.86		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	16													
тамыр		0.7												
ликвид		0.5												
эшкә яраклы		0.3												
Хуҗалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелде	121.0	29.80					6.6	2.00	31.0	8.55	37.1	8.06	46.3	11.19
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты								30		25		15		
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	74.7	3.96					6.6	0.60	31.0	2.15	37.1	1.21		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	7													
тамыр		0.4												
ликвид		0.3												
эшкә яраклы		0.1												
Хуҗалык бүлемтеге – Юкә														
Барлыгы хисапка кертелде	16.4	4.26									16.4	4.26		
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты												15		
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	16.4	0.64									16.4	0.64		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен	2													

Күрсәткечләр	Барлыгы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
			1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр		0.1												
ликвид		0.1												
эшкә яраклы		–												
Яклаучы урманнарда барлыгы сайланма кисүләр														
Барлыгы хисапка кертелде	401.9	82.62					6.6	2.00	122.3	28.21	122.3	24.73	150.7	27.68
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты														
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	251.2	11.38					6.6	0.60	122.3	7.07	122.3	3.71		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	25													
тамыр		1.2												
ликвид		0.9												
эшкә яраклы		0.4												
Шул исәптән: а) каты яфраклы														
Барлыгы хисапка кертелде	240.6	42.87							89.1	19.18	68.8	12.41	82.7	11.28
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты										25		15		
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	157.9	6.66							89.1	4.80	68.8	1.86		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	16													
тамыр		0.7												
ликвид		0.5												
эшкә яраклы		0.3												

Күрсәткечләр	Барлыгы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
	га	мең м^3	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3	га	мең м^3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
в) йомшак яфраклы														
Барлыгы хисапка кертелде	161.3	39.75					6.6	2.00	33.2	9.03	53.5	12.32	68.0	16.40
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты														
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	93.3	4.72					6.6	0.60	33.2	2.27	53.5	1.85		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	9													
тамыр		0.5												
ликвид		0.4												
эшкә яраклы		0.1												

7 нче таблица

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ кисү өчен исәпләнгән диләнке күләме

Хуҗ секциясе һәм өстенлек итүче токым	Урман үсемл. капламы га	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Яшь урман	Урта яшьле: Барлыгы	Урта яшьле: Хисапка кертелде	Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган: Барлыгы	Өлгергән һәм картайган: Ш.и. карт	Өлгергән һәм картайган утыртма запасы, мең м^3	1 га эксп фондына урт запас м^3	Уртача тамыр массасы үсеше мең. м^3	Кисент өнен яше / Яшь классы	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: Тигез итеп файдаланудагы	2 нче яшьле	1 нче яшьле	Интеграль	Торышы буенча	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Мәйданы, га	Тамыр запасы, мең. м^3	Ликвидта: Барлыгы	Ш.и. эшлекле	% ликв. эшлекле	Экс фонды саны	Утыртмаларның күзалланган калдыгы га: Өл килүче	Өл һәм картайган
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Эксплуатация урманнары																								
Наратлы	1158	271	796	796	78	13		3,4	271	6,7	81 V	13	5	2	5		1	0,3	0,2	0,2	80	13	575	11
Чыршылы	626	612	14	14				2,2	81	2,2	81 V	7								3				
Б/к имән	1030	768	250	45	12				230	2,9	101 VI	10	1		1									54
т/к имән	87		18	18	6	63	5	9,6	153	0,2	61 VII	1	3	4	3		1	0,2	0,1	0,1	60	63	18	59
Өрәңгеле	155	35	94	49	21	5		0,7	147	0,5	61 VII	2	1	1	1								50	21
Каенлы	2755	172	2159	1197	250	174	3	33,5	193	11,2	61 VII	42	30	21	30		17	3,3	2,6	1,4	55	10	1197	212
Усаклы	12092	2563	2104	2104	2289	5136	116	1311,4	255	61,5	41 V	268	317	371	284		317	80,8	64,6	22,6	35	16	2104	4250
Кара зирекле	39		23	10	9	7		1,0	143	0,1	61 VII												10	8
Соры зирекле	6	1			3	2		0,4	148	0,1	41 V													4
Таллы	1	1									**41**													
Таллыклы	1	1									**5**													
Юкәле	2435	92	1078	415	389	876	143	199,5	228	9,2	61	37	55	62	54		37	8,4	6,7	3,7	55	24	415	687
Тирәкле	4		3	3		1	1	0,3	333		31												6	2
Кисү ысуллары буенча җәмгысе	20389	4516	6539	4651	3057	6277	268	1559,8		94,6		380	412	461	378		373	93,0	74,2	28,0	38		4428	5260

Хуҗ секциясе һәм өстенлек итүче токым	Урман үсемл. капламы га	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Яшь урман	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Урта яшьле: Барлыгы	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Урта яшьле: Хисапка кертелде	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Өлгереп килүче	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Өлгергән һәм картайган: Барлыгы	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча: Өлгергән һәм картайган: Ш.и. карт	Өлгергән һәм картайган утыртма запасы, мең $м^3$	1 га эксп фондына урт запас $м^3$	Уртача тамыр массасы үсеше мең. $м^3$	Кисентенең яше: Яшь классы	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: Тигез итеп файдаланудагы	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: 2 нче яшьле	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: 1 нче яшьле	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: Интеграль	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га: Торышы буенча	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Мәйданы, га	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Тамыр запасы, мең. $м^3$	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Ликвидта: Барлыгы	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Ликвидта: Ш.и. эшлекле	Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы: Ликвидта: % ликв. эшлекле	Экс фонды саны	Утыртмаларның күзалланган калдыгы га: Өл килүче	Утыртмаларның күзалланган калдыгы га: Өл һәм картайган
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Шул исәптән ылысллы	1784	883	810	810	78	13		3,4		8,9		20	5	2	5		1	0,3	0,2	0,2	80		578	11
Каты яфр.	1272	803	362	112	39	68	5	10,3		3,6		13	5	5	5		1	0,2	0,1	0,1	60		122	80
Йомшак яфраклы	17332	2829	5367	3729	2940	6169	263	1546,1		82,1		347	402	454	368		371	92,5	73,9	27,7	37		3728	516
Куакл	1	1																						

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Сирәкләүләр	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Аркылы кисүләр	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Яңарту кисүләре	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Реконструкция кисүләре	Урманнарны тәрбия кылу төрләре: Берән-сәрән агачларны кисү	Җәмгысе
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Урманнарның максатчан билгеләнеше: Яклаучы урманнар Ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	36.3 2,60						36.3 2.60
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	3.7						3.7
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.26						0.26
	ликвидлы	мең м³	0.20						0.20
	эшкә яраклы	мең м³	0.13						0.13
каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	8,1 0,27						8,1 0,27
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	0,8						0,8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0,03						0,03
	ликвидлы	мең м³	0,02						0,02
	эшкә яраклы	мең м³	–						–
Йомшак яфраклылар									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	27,5 1,38	63,0 3,18					90,5 4,56
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану								

	күләме:								
	мәйданы	га	2,7	6,3					9,0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0,14	0,32					0,46
	ликвидлы	мең м³	0,10	0,26					0,36
	эшкә яраклы	мең м³	0,03	0,09					0,12
Яклаучы урманнар буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	71,9 4,25	63,0 3,18					134,9 7,43
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	7,2	6,3					13,5
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0,43	0,32					0,75
	ликвидлы	мең м³	0,32	0,26					0,58
	эшкә яраклы	мең м³	0,16	0,09					0,25
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Эксплуатация урманнары Ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	251,8 7,44	373,8 27,06					625,6 34,50
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	25,1	25,0					50,1
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0,74	1,81					2,55
	ликвидлы	мең м³	0,56	1,54					2,10
	эшкә яраклы	мең м³	0,39	1,09					1,48

каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	377,7						377,7
		мең м³	10,38						10,38
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	37,8						37,8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1,04						1,04
	ликвидлы	мең м³	0,68						0,68
	эшкә яраклы	мең м³	0,27						0,27
Йомшак яфраклылар									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	387,4	1525,9					1913,3
		мең м³	14,78	73,64					88,42
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	38,8	152,6					191,4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1,48	7,36					8,84
	ликвидлы	мең м³	1,00	6,05					7,05
	эшкә яраклы	мең м³	0,35	2,12					2,47
Эксплуатация урманнары буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	1016,9	1899,7					2916,6
		мең м³	32,60	100,70					133,30
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	101,7	177,6					279,3

	сайлап алына торган запас:							
	тамыр	мең м³	3,26	9,17				12,43
	ликвидлы	мең м³	2,24	7,59				9,83
	эшкә яраклы	мең м³	1,01	3,21				4,22
Урманчылык буенча барлыгы								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	1088,8 36,85	1962,7 103,88				3051,5 140,37
2	Кабатлану чоры							
3	Ел саен файдалану күләме	ел						
	мәйданы	га	108,9	183,9				292,8
	сайлап алына торган запас:							
	тамыр	мең м³	3,69	9,49				13,18
	ликвидлы	мең м³	2,55	7,85				10,40
	эшкә яраклы	мең м³	1,17	3,30				4,47
Шул исәптән: Ылыслы								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	288,1 10,04	373,8 27,06				661,9 37,10
2	Кабатлану чоры							
3	Ел саен файдалану күләме	ел						
	мәйданы	га	28,8	25,0				53,8
	сайлап алына торган запас:							
	тамыр	мең м³	1,00	1,81				2,81
	ликвидлы	мең м³	0,76	1,54				2,30
	эшкә яраклы	мең м³	0,52	1,09				1,61

каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	385,8						385,8
		мең м³	10,65						10,65
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	38,6						38,6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1,07						1,07
	ликвидлы	мең м³	0,70						0,70
	эшкә яраклы	мең м³	0,27						0,27
Йомшак яфраклылар									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	414,9	1588,9					2003,8
		мең м³	16,16	76,82					92,98
2	Кабатлану чоры								
3	Ел саен файдалану күләме	ел							
	мәйданы	га	41,5	158,9					200,4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1,62	7,68					9,30
	ликвидлы	мең м³	1,10	6,31					7,41
	эшкә яраклы	мең м³	0,38	2,21					2,59
Шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:									
Яклаучы урманнар									
Аксубай									
Ылыслы Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча	га	12.6	–					12.6
		мең м³	0.95	–					0.95

	ачыкланган фонд								
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	1.3	–					1.3
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.10	–					0.10
	ликвидлы	мең $м^3$	0.07	–					0.07
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.05	–					0.05
Җәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	12.6	–					12.6
		мең $м^3$	0.95	–					0.95
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	1.3	–					1.3
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.10	–					0.10
	ликвидлы	мең $м^3$	0.07	–					0.07
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.05	–					0.05
каты яфраклы Түбән кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	6.9	–					6.9
		мең $м^3$	0.23	–					0.23
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	0.7	–					0.7
	сайлап алына торган запас:								

	тамыр	мең м³	0.02	–					0.02
	ликвидлы	мең м³	0.02	–					0.02
	эшкә яраклы	мең м³	–	–					–
Җәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	6.9	–					6.9
		мең м³	0.23	–					0.23
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	0.7	–					0.7
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.02	–					0.02
	ликвидлы	мең м³	0.02	–					0.02
	эшкә яраклы	мең м³	–	–					–
Йомшак яфраклылар									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	–	–					–
		мең м³	–	–					–
2	Кабатлану чоры	ел	–	–					–
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	–	–					–
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	–	–					–
	ликвидлы	мең м³	–	–					–
	эшкә яраклы	мең м³	–	–					–
Аксубай кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	19.5	–					19.5
		мең м³	1.18	–					1.18

2	Кабатлану чоры	ел		–					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	2.0	–					2.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м^3	0.12	–					0.12
	ликвидлы	мең м^3	0.09	–					0.09
	эшкә яраклы	мең м^3	0.05	–					0.05
Ибрай Ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	–	–					–
		мең м^3	–	–					–
2	Кабатлану чоры	ел	–	–					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	га	–	–					–
	сайлап алына торган запас:		–	–					–
	тамыр	мең м^3	–	–					–
	ликвидлы	мең м^3							
	эшкә яраклы	мең м^3	–	–					–
каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	–	–					–
		мең м^3	–	–					–
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме		–	–					–
	мәйданы	га							
	сайлап алына торган запас:		–	–					–
	тамыр	мең м^3	–	–					–

	ликвидлы	мең $м^3$	–	–					–
	эшкә яраклы	мең $м^3$	–	–					–
Йомшак яфраклылар Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең $м^3$	4.1 0.23	1.9 0.07					6.0 0.30
2	Кабатлану чоры		10	10					
3	Ел саен файдалану күләме	ел							
	мәйданы	га	0.4	0.2					0.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.02	0.01					0.03
	ликвидлы	мең $м^3$	0.01	0.01					0.02
	эшкә яраклы	мең $м^3$	–	–					–
Җәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең $м^3$	4.1 0.23	1.9 0.07					6.0 0.30
2	Кабатлану чоры		10	10					
3	Ел саен файдалану күләме	ел							
	мәйданы	га	0.4	0.2					0.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.02	0.01					0.03
	ликвидлы	мең $м^3$	0.01	0.01					0.02
	эшкә яраклы	мең $м^3$	–	–					–
Ибрай кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча	га мең $м^3$	4.1 0.23	1.9 0.07					6.0 0.30

	ачыкланган фонд								
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	0.4	0.2					0.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.02	0.01					0.03
	ликвидлы	мең $м^3$	0.01	0.01					0.02
	эшкә яраклы	мең $м^3$	–	–					–
Чабаксар Ылыслы Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең $м^3$	23.7 1.65	– –					23.7 1.65
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	2.4	–					2.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.16	–					0.16
	ликвидлы	мең $м^3$	0.13	–					0.13
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.08	–					0.08
Җәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең $м^3$	23.7 1.65	– –					23.7 1.65
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	2.4	–					2.4
	сайлап алына торган								

	запас:								
	тамыр	мең м³	0.16	–					0.16
	ликвидлы	мең м³	0.13	–					0.13
	эшкә яраклы	мең м³	0.08	–					0.08
каты яфраклы Түбән кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	<u>га</u> мең м³	1.2	–					1.2
			0.04	–					0.04
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	0.1	–					0.1
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.01	–					0.01
	ликвидлы	мең м³	–	–					–
	эшкә яраклы	мең м³	–	–					–
Җәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	<u>га</u> мең м³	1.2	–					1.2
			0.04	–					0.04
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	0.1	–					0.1
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.01	–					0.01
	ликвидлы	мең м³	–	–					–
	эшкә яраклы	мең м³	–	–					–
Йомшак яфраклылар Усак									
1	Урманчылык	<u>га</u>	23.4	52.9					76.3

	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең $м^3$	1.15	2.58					3.73
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	2.3	5.1					7.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.12	0.31					0.43
	ликвидлы	мең $м^3$	0.09	0.25					0.34
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.03	0.09					0.12
	Каен								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га / мең $м^3$		8.2					8.2
				0.53					0.53
2	Кабатлану чоры	ел		10					10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га		1.0					1.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$		–					–
	ликвидлы	мең $м^3$		–					–
	эшкә яраклы	мең $м^3$		–					–
	Җәмгысе йомшак яфраклы								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га / мең $м^3$	23.4	61.1					84.5
			1.15	3.11					4.26
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								

	мәйданы	га	2.3	6.1					8.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.12	0.31					0.43
	ликвидлы	мең $м^3$	0.09	0.25					0.34
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.03	0.09					0.12
Чабаксар кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	48.3	61.1					109.4
		мең $м^3$	2.84	3.11					5.95
2	Кабатлану чоры	ел	–	–					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	4.8	6.1					10.9
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.29	0.31					0.60
	ликвидлы	мең $м^3$	0.22	0.25					0.47
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.11	0.09					0.20
Эксплуатацияләнә торган Аксубай Ылыслы Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	10.5	303.3					313.8
		мең $м^3$	0.6	22.0					22.6
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	–	20.4					20.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	–	1.48					1.48
	ликвидлы	мең $м^3$	–	1.26					1.26

	эшкә яраклы	мең м³	–	0.91					0.91
Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	144.9 3.65	1.5 0.16					146.4 3.81
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	15.5	–					15.5
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.42	–					0.42
	ликвидлы	мең м³	0.32	–					0.32
	эшкә яраклы	мең м³	0.22	–					0.22
Җәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	155.4	304.8					460.2
			4.25	22.16					26.41
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	15.5	20.4					35.9
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.42	1.48					1.90
	ликвидлы	мең м³	0.32	1.26					1.58
	эшкә яраклы	мең м³	0.22	0.91					1.13
Каты яфраклы Имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	244.4 6.75	– –					244.4 6.75
2	Кабатлану чоры	ел	10						

3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	24.4	–					24.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.67	–					0.67
	ликвидлы	мең $м^3$	0.44	–					0.44
Җәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	244.4	–					244.4
		мең $м^3$	6.75	–					6.75
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	24.4	–					24.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.67	–					0.67
	ликвидлы	мең $м^3$	0.44	–					0.44
Йомшак яфраклылар Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	28.2	6.6					34.8
		мең $м^3$	1.36	0.25					1.61
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	3.2	1.0					4.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.18	–					0.18
	ликвидлы	мең $м^3$	0.12	–					0.12
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.04	–					0.04

Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	11.8						11.8
		мең м³	0.38						0.38
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	0.8						0.8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	–						–
	ликвидлы	мең м³	–						–
	эшкә яраклы	мең м³	–						–
Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³		207.6					207.6
				8.24					8.24
2	Кабатлану чоры	ел		10					10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га		20.5					20.5
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³		0.85					0.85
	ликвидлы	мең м³		0.70					0.70
	эшкә яраклы	мең м³		0.26					0.26
Җәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	40.0	214.2					254.2
			1.74	8.49					10.23
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану								

	күләме								
	мәйданы	га	4.0	21.5					25.5
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.18	0.85					1.03
	ликвидлы	мең м³	0.12	0.70					0.82
	эшкә яраклы	мең м³	0.04	0.26					0.30
Аксубай кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	439.8 12.74	519.0 30.65					958.8 43.39
2	Кабатлану чоры	ел	–	–					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	43.9	41.9					85.8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1.27	2.33					3.60
	ликвидлы	мең м³	0.88	1.96					2.84
	эшкә яраклы	мең м³	0.44	1.17					1.61
Ибрай Ылыслы Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	23.7 0,68	– –					23.7 0,68
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	2.0	–					2.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.07	–					0.07
	ликвидлы	мең м³	0.05	–					0.05

	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.03	–					0.03
Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	26.8	–					26.8
		мең $м^3$	1.05	–					1.05
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	3.0	–					3.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.1	–					0.1
	ликвидлы	мең $м^3$	0.08	–					0.08
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.06	–					0.06
Җәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	50.5	–					50.5
		мең $м^3$	1.73	–					1.73
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	5.0	–					5.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	0.17	–					0.17
	ликвидлы	мең $м^3$	0.13	–					0.13
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.09	–					0.09
Каты яфраклы Имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	41.8	–					41.8
		мең $м^3$	1.36	–					1.36
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
	Ел саен файдалану								

3	күләме								
	мәйданы	га	4.2	–					4.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.14	–					0.14
	ликвидлы	мең м³	0.09	–					0.09
	эшкә яраклы	мең м³	0.04	–					0.04
Җәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	41.8	–					41.8
		мең м³	1.36	–					1.36
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	4.2	–					4.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.14	–					0.14
	ликвидлы	мең м³	0.09	–					0.09
	эшкә яраклы	мең м³	0.04	–					0.04
Йомшак яфраклылар Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	59.7	268.5					328.2
		мең м³	2.35	14.1					16.45
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	6.0	26.6					32.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.21	1.34					1.55
	ликвидлы	мең м³	0.14	1.11					1.25
	эшкә яраклы	мең м³	–	0.38					0.38

Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	129,8	198.6					328.4
			4.65	9.51					14.16
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	13.1	20.1					33.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.5	1.02					1.52
	ликвидлы	мең м³	0.33	0.84					1.17
	эшкә яраклы	мең м³	0.17	0.29					0.46
Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	1.5						1.5
			0.1						0.1
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	–						–
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	–						–
	ликвидлы	мең м³	–						–
	эшкә яраклы	мең м³	–						–
Җәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	191.0	467.1					658.1
			7.10	23.61					30.71
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								

	мәйданы	га	19.1	46.7					65.8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.71	2.36					3.07
	ликвидлы	мең м³	0.47	1.95					2.42
	эшкә яраклы	мең м³	0.17	0.67					0.84
Ибрай кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	283.3 10.19	467.1 23.61					750.4 33.80
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	28.3	46.7					75.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1.02	2.36					3.38
	ликвидлы	мең м³	0.69	1.95					2.64
	эшкә яраклы	мең м³	0.30	0.67					0.97
Чабаксар Ылыслы Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м³	13.6 0.58	69.0 4.90					82.6 5.48
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	1.0	4.6					5.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	–	0.33					0.33
	ликвидлы	мең м³	–	0.28					0.28
	эшкә яраклы	мең м³	–	0.18					0.18

Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	32.3						32.3
		мең м³	0.88						0.88
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	3.6						3.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.15						0.15
	ликвидлы	мең м³	0.11						0.11
	эшкә яраклы	мең м³	0.08						0.08
Җәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	45.9	69.0					114.9
		мең м³	1.46	4.90					6.36
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	4.6	4.6					9.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.15	0.33					0.48
	ликвидлы	мең м³	0.11	0.28					0.39
	эшкә яраклы	мең м³	0.08	0.18					0.26
Каты яфраклы Имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	91.5	–					91.5
		мең м³	2.27	–					2.27
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								

	мәйданы	га	9.2	–					9.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.23	–					0.23
	ликвидлы	мең м³	0.15	–					0.15
	эшкә яраклы	мең м³	0.05	–					0.05
Җәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	91.5	–					91.5
		мең м³	2.27	–					2.27
2	Кабатлану чоры	ел	10	–					–
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	9.2	–					9.2
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.23	–					0.23
	ликвидлы	мең м³	0.15	–					0.15
	эшкә яраклы	мең м³	0.05	–					0.05
Йомшак яфраклылар Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	110.9	253.8					364.7
		мең м³	4.24	16.8					21.04
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	11.0	25.3					36.3
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.45	1.25					1.7
	ликвидлы	мең м³	0.28	1.0					1.28
	эшкә яраклы	мең м³	0.14	0.36					0.5
Усак									

1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	37.7	590.8					628.5
		мең м³	1.31	24.74					26.05
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	3.7	59.1					62.8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.14	2.9					3.04
	ликвидлы	мең м³	0.13	2.40					2.53
	эшкә яраклы	мең м³	–	0.83					0.83
Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	7.8						7.8
		мең м³	0.39						0.39
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	1.0						1.0
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	–						–
	ликвидлы	мең м³	–						–
	эшкә яраклы	мең м³	–						–
Җәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	156.4	844.6					1001.0
		мең м³	5.94	41.54					47.48
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	15.7	84.4					100.1
	сайлап алына торган								

	запас:								
	тамыр	мең м³	0.59	4.15					4.74
	ликвидлы	мең м³	0.41	3.40					3.81
	эшкә яраклы	мең м³	0.14	1.19					1.33
Чабаксар кишәрлеге урманчылыгы буенча җәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	293.8	913.6					1207.4
		мең м³	9.67	46.44					56.11
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	29.5	89.0					118.5
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	0.97	4.48					5.45
	ликвидлы	мең м³	0.67	3.68					4.35
	эшкә яраклы	мең м³	0.27	1.37					1.64
Аксубай кишәрлеге урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	459.3	519.0					978.3
		мең м³	13.92	30.65					44.57
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	45.9	41.9					87.8
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең м³	1.39	2.33					3.72
	ликвидлы	мең м³	0.97	1.96					2.93
	эшкә яраклы	мең м³	0.49	1.17					1.66
Ибрай кишәрлеге урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча	га	287.4	469.0					756.4
		мең м³	10.42	23.68					34.10

	ачыкланган фонд								
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	28.7	46.9					75.6
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	1.04	2.37					3.41
	ликвидлы	мең $м^3$	0.70	1.96					2.66
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.30	0.67					0.97
Чабаксар кишәрлеге урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га / мең $м^3$	342.1	974.7					1316.8
			12.51	49.55					620.6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	34.3	95.1					129.4
	сайлап алына торган запас:								
	тамыр	мең $м^3$	1.26	4.79					6.05
	ликвидлы	мең $м^3$	0.89	3.93					4.82
	эшкә яраклы	мең $м^3$	0.38	1.46					1.84
Урманчылык буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га / мең $м^3$	1088.8	1962.7					3051.5
			36.85	103.88					140.37
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	га	108.9	183.9					292.8
	сайлап алына торган запас:								

	тамыр	мең $м^3$	3.69	9.49					13.18
	ликвидлы	мең $м^3$	2.55	7.85					10.40
	эшкә яраклы	мең $м^3$	1.17	3.30					4.47

Тәрбияви кисүләр Россия ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерыгына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары түбәндәге таблицада китерелде.

Урманны тәрбия кылганда кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 яшьтән олы	100 яшьтән кече	60 яшьтән олы	50-60 яшь	50 яшьтән кече
1	2	3	4	5	6
Тоныкландырулар	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
Тазартулар	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
сирәкләүләр	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
аркылы кисүләр	60тан артык	40тан артык	40тан артык	30дан артык	20дән артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклыгын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары түбәндәге таблицада китерелде.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗә сенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2 Б
	нарат җиләкле (II-I)	5-10	0,8 0,6	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8 0,6	20-30 10-12	0,8 0,7	20-25 15-20	(9-10) С (1-+) Б
	кара җиләкле (I-II)	5-10	0,9	20-25	0,8	15-20	(8-9) С

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
			0,7	10-12	0,7	15-20	(1-2) Б
	озын мүкле (III)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2Б
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) С (2-3) Б
	нарат җиләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) С (0-2) Б
	кара җиләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) С (1-3) Б
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) С (2-4) Б
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашкан наратлы-яфраклы	нарат җиләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) С (1-4) Б
	кара җиләкле (I-II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) С (3-5) Б
1.3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агачлар саны җитәрлек булганда кимендә 3 нарат)	нарат җиләкле	3-5	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	катлаулы	3-5	–	–	–	–	(6-9) С (1-4) Б
	кара җиләкле	4-6	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	озын мүкле	4-7	–	–	–	–	(4-7) С (3-6) Б
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары: саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара җиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче	8-10	0,8	15-20	0,8	15-20	(8-9) Е

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү аркылы кисүләр: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы / тәрбия кылгач	кисү ешлыгы, запасы буенча % / кабатланучанлыгы (ел)	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы / тәрбия кылгач	кисү ешлыгы, запасы буенча % / кабатланучанлыгы (ел)	Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
1	2	3	4	5	6	7	8
	(II-III)		0,7	8-10	0,7	10-20	(1-2) Б (Ос)
2.2. Чыршылы-яфраклы, составында чыршы өстенлек итүче: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара җиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашкан чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара җиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара җиләкле (I-II)	4-6	чикл. юк 0,5	30- 40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30- 40/100 8-12	(7-8) Е (2-3) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	–	–	–	–	(>4) Е (<6) Б (Ос)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0, 8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатлану чанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатлану чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б.ток.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Ол. ч., б.ток.
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Д (1-3) Лп, Яс, Е
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Ч, б.т.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә	4-6	0,7	25-35	0,8	20-30	(7-9) Д

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)		0,6	10-15	0,7	15-20	(1-3) Ол. ч., б.ток.
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Д (3-4) Ол. ч., б.ток.
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен җитәрлек күләмдә	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	2-4					(5-7) Д (3-5) б.т.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы имәнлекләр	2-4					(4-7) Д (3-6)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
имән катнаша торган катлаулы утыртмалар	зур үләнле						б.т.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Д (3-6) Ол. ч, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат җиләкле-чәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	кара җиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) Е
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	кара җиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	катлаулы киң	6-8	0,8	20-40	0,7	20-40	(8-10) Б

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	үләнле (Ia-I)		0,6	10-15	0,5	10-15	(0-2) Е, С (0-+)Ос
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
5. Усак утыртмалары							
5.1. Усак утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	кара җиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатлану чанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатлану чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(0-3) Е, С, Б
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Ос(0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б II яр. (Пдр) 10Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Чиста юкә	катлаулы вак	10-15	0,8	25-30	0,8	15-20	(8-10)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар кушылмасы белән	үләнле юкәлекләр (II-III)		0,7	8-12	0,7	10-15	Лп (0-2) С, Е, б.ток.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б. ток.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б.ток.
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.ток.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е. Д, б.т.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар кушылмасы белән	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп ед. др.п.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп ед. др.п.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Лп ед. др.п.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп ед. др.п.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк. ток.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк.ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк. ток.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк. ток.
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Ол. ч. (0-3) Е,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисентенең яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	тәрбия кылгач	кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
йомшак яфраклы токымнар катнашында	(II-I)						Д
	Кара зиреклек сазлыклы-зурүләнле (III-II)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Ол. ч., ед. др. п.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Ол. ч., (2-4) Е. Д. др. п.
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.
2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7%ка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелде.

РФ УК 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганакларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 85,5 мең $м^3$ ликвидлы агач материалы тәшкил итә. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларны кисү өлешенә 88%, урманнарны караганда урман утыртмаларын кисү өлешенә ликвидлы запасның гомуми күләменнән 12%ы туры килә.

9 нчы таблица

Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Мәйданы – га, запасы – мең. $м^3$

Хуҗалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлыгы		
	мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас	
		ликвид	эшкә яраклы		ликвид	эшкә яраклы		ликвид	эшкә яраклы		ликвид	эшкә яраклы		ликвид	эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Урманчылык буенча барлыгы															
Ылыслы	1	0,2	0,2	53,8	2,3	1,6	–	–	–	–	–	–	54,8	2,5	1,8
Каты яфраклы	17	0,6	0,4	38,6	0,7	0,3	–	–	–	–	–	–	55,6	1,3	0,7

Йомшак яфраклылар	380	74,3	27,8	200,4	7,4	2,6	–	–	–	0,7	–	–	581,1	81,7	30,4
Җәмгысе	398	75,1	28,4	292,8	10,4	4,5	–	–	–	0,7	–	–	691,5	85,5	32,9
Шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:															
Аксубай															
Ылыслы	1	0,2	0,2	37,2	1,7	1,2	–	–	–	–	–	–	38,2	1,9	1,4
Каты яфраклы	–	–	–	25,1	0,4	0,2	–	–	–	–	–	–	25,1	0,4	0,2
Йомшак яфраклылар	100	18,1	7,2	25,5	0,8	0,3	–	–	–	–	–	–	125,5	18,9	7,5
Җәмгысе	101	18,3	7,4	87,8	2,9	1,7	–	–	–	–	–	–	188,8	21,2	9,1
Ибрай															
Ылыслы	–	–	–	5	0,1	0,1	–	–	–	–	–	–	5	0,1	0,1
Каты яфраклы	5	0,2	0,1	4,2	0,1	–	–	–	–	–	–	–	9,2	0,3	0,1
Йомшак яфраклылар	132	23,5	8,8	66,4	2,4	0,9	–	–	–		–	–	198,4	25,9	9,7
Җәмгысе	137	23,7	8,9	75,6	2,6	1	–	–	–	–	–	–	212,6	26,3	9,9
Чабаксар															
Ылыслы	–	–	–	11,6	0,5	0,3	–	–	–	–	–	–	11,6	0,5	0,3
Каты яфраклылар	12	0,4	0,3	9,3	0,2	0,1	–	–	–	–	–	–	21,3	0,6	0,4
Йомшак яфраклылар	148	32,7	11,8	108,5	4,2	1,4	–	–	–	0,7	–	–	257,2	36,9	13,2
Җәмгысе	160	33,1	12,1	129,4	4,9	1,8	–	–	–	0,7	–	–	290,1	38	13,9

2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре

Урман утыртмалары кисентеләренең «Кисентеләрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яшьләре 10 нчы таблицада китерелде.

10 нчы таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, ш.и. яклаучы урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кергән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисен-теләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсемлекләре зонасы: Урман-дала зонасы Урманлы район: РФ Европа өлешенең урман-дала районы			
Яклаучы урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	101-120
	каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	81-100
	каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70

	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы әзерләүгә карата таләпләр РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы, «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары түбәндәге таблицада китерелде.

номерлары п/п	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
1.	**Сайланма кисүләр ешлыгы, %** Бик зәгыйфь Зәгыйфь Уртача Уртача-югары Югары Бик югары (сайланма санитар кисүләр өчен)	 10 кадәр 11-20 21-30 31-40 41-50 51-70	
2.	**Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, га** Яклаучы урманнар: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр Эксплуатация урманнары: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	 25 15 15 10 5 50 30 30 25 15	

номерлары п/п	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
3.	**Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик мәйданы, га** нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 5 5 2,5 10 10
4.	**Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик киңлеге, м** нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 50 50 50 100 100
5.	**Диләнкеләр тоташу чоры, ел** нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 4 4 4 4 2
6.	**Кисүләр кабатлану чоры, ел** Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	 8-30 8-30 4-8 30-40 4-8	
7.	**Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны** диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		 4тән артык түгел 3тән артык түгел 2дән артык түгел 1

номерлары п/п	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
8.	**Төяү пунктлары, җитештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми мәйдан (диләнкенең гомуми мәйданыннан)** - алга таба ясалма урман торгызып Мәйданы 10 га артык булган диләнкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып Мәйданы 10 га һәм аннан азрак булган диләнкеләрдә: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел 0,3 га кадәр 0,25 га кадәр	чикләнми 5% артык түгел 15% артык түгел иң күбе 3% 0,4 га кадәр 0,3 га кадәр
9.	**Сөйрәмә җир трассалары һәм диләнкедәге юллар мәйданы, (диләнке мәйданыннан %)** - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	20% артык түгел 30% кадәр чикләнми

2.1.6. Урман торгызу методлары

Урман торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм Россия ТРЭМның 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерыгы белән расланган Урман торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урман торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман типлары һәм урман торгызу ысуллары шулай ук Урман торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән җайга салына.

2.1.7. Урманнардан үзагач әзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын әзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хуҗалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлеген бирмичә агач материалын әзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хуҗалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач әзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утырмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм әзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртмаларын сату-алу

шартнамәсе нигезендә әзерләгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның әлеге пунктта күрсәтелгән вакытларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия ТРЭМның «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренең (токымнарының) агач материалын әзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы әзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак җәнлекләрнең качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы әзерләү өчен урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ УК 31 ст. һәм «Чәер әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән регламентлана.

Чәер әзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы әзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хуҗалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеге, урманнардан чәер әзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең га

N п/п	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	Җәмгысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	–	–	–
1.1	Алардан:	–	–	–
	Кирт салуга җәлеп ителмәгәне	–	–	–
	Кирт салу буенча табышлы түгел	–	–	–
2	Ел саен кирт салу күләме	–	–	–

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану РФ УК 32 статясы һәм «Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу кагыйдәләрен раслау турында 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренең исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

Номеры	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	т	0,90
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	т	1582,0
3.	Озын корыган ботак	кбм	4912,0
4.	Ботаказык	т	–
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	т	–
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,5
7.	Мунчала	т	–

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (әзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенең аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен урманнардан файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 34, 35 статьялары, 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый җимешләр, җиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяҗлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкуарлык эшчәнлеге максатларында азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяҗларда азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу РФ УК 11 статясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлеге 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен җыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелде.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләгәндә һәм дару үләннәрен җыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

номеры п/п	Азык-төлек урман ресурслары төре, дару үләннәре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган әзерлек күләме
Азык-төлек ресурслары			
1.	Төрләре буенча чикләвекләр	–	–
2.	Төрләре буенча җиләкләр	т	–
	миләш, шомырт	т	0,7
	Җәмгысе	т	0,7
3.	Төрләре буенча гөмбәләр	–	–
	майлы	т	–
	ал гөмбә	т	3,0
	кызыл гөмбә	т	3,0
	каен гөмбәсе	т	3,0
	гөреҗдәләр	т	3,0
	Җәмгысе	т	12,0
4.	Төрләре буенча агач сутлары каен	т	15,0
	Җәмгысе	т	15,0
Дару чималы			
5.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләне, сәдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	т	0,7 (коры хәлендә)
	Җәмгысе	т	0,7 (коры хәлендә)

Җиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 90% кадәр өлеше җирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм җыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үсемлекләрен җыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенең аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп җибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп җибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган җирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары түбәндәге таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп җибәрү каналлары дәрәҗәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнесенең теге яисә бу ягына таба бораулана.

Әзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калырлык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага әзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләрне тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын әзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Шуннан соң үсемлекләрен торгызу өчен тәнәфес ясала: чималны бер мәртәбә җыйганда (бер чорга) – 2-3 ел, ике мәртәбә – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торган урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе РФ УК 72 статьясының 3 өлеше нигезендә урманнарны азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ УК 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктында каралган очраклардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәрге чорга төзелә.

Урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе срогы урман хуҗалыгы регламентында урманнардан файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хуҗалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хуҗалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ УК 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хуҗалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый җайга салу Россия ТРЭМның «Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, РФ Хөкүмәтенең «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган җирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан кулланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба - беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренең гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен үткәрелә торган биотехник чаралар күләме түбәндәге таблицада китерелде.

Номеры	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Азык әзерләү һәм хайваннарны ашату: а) кыр кәҗәләре, куяннар һәм пошилар өчен себеркеләр	мең данә	–
	б) пошилар, кыр кәҗәләре, куяннар өчен печән	тонна	–
2.	Пошилар, кабан дуңгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/кг	50/300
3.	Куяннар өчен ашату мәйданнары ясау	данә	20
4.	Пошилар, кыр кәҗәләре өчен җимлекләр урнаштыру	данә	–
5.	Көртлекләр, суерлар өчен чуер ташлыклар, аерымланган урыннар урнаштыру	данә	–
6.	Пошины, кыр кәҗәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	кбм	–
7.	Бөртек калдыклары әзерләү	т	–
8.	Бәрәңге әзерләү	т	–

2.6. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хуҗалыгын алып бару өчен файдалану Россия ТРЭМның 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боерыгы белән расланган Авыл хуҗалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Урманнар авыл хуҗалыгын алып бару (печән чабу, авыл хуҗалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хуҗалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хуҗалыгы эшчәнлеге) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хуҗалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Номеры	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителүче күләм
1.	Сөрүлектән файдалану	га	–
2.	Печән чабу	га/тонна	115 / 96
3.	Авыл хуҗалыгы терлекләре көтү:		
	а) урманда	баш/га	–
	н) утлавыкларда, җәйләүләрдә	баш/га	10 / 25
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	юкә	га	674
	үләннәр	га	345
	б) бал продуктлылыгы, шул исәптән:		
	юкә	кг/га	52,04
	үләннәр	кг/га	50,00
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлеге	күләме	350

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз

боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлеге РФ УК ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан мондый файдалану (РФ УК 41 ст.) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә, әмма урман ресурсларын җыймауны күз алдында тота торган эшчәнлек төренә кертелә, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән вакытлы корылмалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ УК 13, 41 ст.).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителә.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнә:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рәвештә ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хуҗалыкка бәйле.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми мәйданның 100 га буенча)

Номеры	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чикләрендәге туристлык маршрутлары (1 чм маршрутка)
		туризм маршрутлары	чыгып керүгә бәйле	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (чм) киңлегендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	–
2.	Биләмәләр эчендәге гравийлы, өслеге 3 м (чм) киңлегендә булган юллар	1,8	0,5	–
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	–
4.	Җәяүләп йөри торган сукмаклар (чм)	–	0,04	–
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	–
7.	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык әзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	–	–
10.	Чүп җыю җайланмалары (данә)	3,5	–	–
11.	Бәдрәфләр (данә)	0,18	–	–
12.	Спорт һәм уен мәйданчыклары, $м^2$	37	–	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, $м^2$	90	15	–
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	–
15.	Беседкалар (данә)	0,17	–	–
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, $м^2$	50	–	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлеге урманнарында хуҗалык эшчәнлеге халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендәге урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм мәйданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенең үзгәрү дәрәҗәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелмәләр исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлеге һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлеге өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәэмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды җирләрендә дә, башка категориядәге җирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, җир кишәрлекләре – җир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман җимешләрен, җиләкләрне, декоратив үсемлекләрне һәм дару үләннәрен үстерү җимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, җиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуга бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урмансыз җирләр, шулай ук урман булып җитешмәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган җирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлеге беткән торфлыклар һ.б.) җирләр файдаланыла.

Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә җмешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман үсентеләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү урманнарны яңадан үстерү һәм урман үрчетү максатларында гамәлгә ашырыла торган эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урман үсентеләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урман белән капланмаган

җирләрне, шулай ук урмансыз диләнкеләрне, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урман урнашкан бүтән категория җирләре файдаланыла.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең районнарга бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чәчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Хәзерге вакытта Аксубай урманчылыгы чикләрендә 2 даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.12. Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы нигезендә регламентлана.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылды.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре арендага бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды җирләрендә җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләрне башкару урман утыртмаларын кисүгә, капиталь төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану 2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү максатларында файдаланучы затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торуны;

җитештерү эшчәнлеге барышында җимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртүгә бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган җирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очракларын һәм урман янгыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрен планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка җирләрдән максималь рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы әзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктында 43, 45 статьяларда каралган очракларда, дәүләт мөлкәтендәге яки муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе җир асты байлыкларыннан файдалануга лицензия гамәлдә булган срокка төзелә.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге урман кишәрлекләре буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон

актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектларын, шулай ук гидротехника корылмаларын, диңгез портларын, диңгез терминалларын, елга портларын, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ УК 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан

соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 21 статьясы нигезендә линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемтә линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкил итүче корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлеге төре РФ Урман кодексының 45 статьясында һәм 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрне урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз җирләр, ә урман кишәрлегендә андый җирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте җирләре, янгыннан калган җирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган җирләр файдаланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Аталган агач материалын сату РФ Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм линияле объектларны

эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

РФ Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хуҗалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендәге тармакларыннан тыш) җир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

җир астыннан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 м ераклыкта торучы, паралелль турылар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы түбәндә китерелгән таблицага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Көчәнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы линияләр белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренең һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләреннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләреннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су

өслегеннән төпкә кадәрге су тирәлегенең бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен җир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренең һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык линия белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик җайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны җир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын җылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык линияләр белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле җир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле җир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, җир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән җирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер еллдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалыннан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция җитештерүгә бәйле булган эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану Россия ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз җирләр, ә урман кишәрлегендә андый җирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган җирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган җирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарга башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки

урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнар дини оешмалар тарафыннан «Вөждан иреге һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдаланылырга мөмкин.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм яңадан үстерүгә карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янгыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янгыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янгыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча бердәм таләпләр РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары белән расланган Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янгыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге

чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәэмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары РФ ТРЭМның 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янгын куркынычлылыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янгын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янгыннардан саклау нәтиҗәлелеген арттыру максатларында Россия Урман хуҗалыгы федераль агентлыгының 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янгын-химия станцияләре турында нигезләмә расланды.

Аксубай урманчылыгы мәйданының янгын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

мәйданы, га

Номеры	Аталышы кишәрлек урманчылыгы	Янгын чыгу куркынычы классы					Җәмгысе	Уртача классы
		I	II	III	IV	V		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Аксубай	758,5	371,2	1007,0	6333,1	519,2	8989	3.7
2	Ибрай	463,3	316,7	218,3	7338,9	311,8	8649	3.9
3	Чабаксар	69,2	2,4	0	63,1	11849,3	11984	5.0
Урманчылык буенча барлыгы		1291,0	690,3	1225,3	13735,1	12680,3	29622	4,2
%		4,3	2,3	4,2	46,4	42,8	100	

Урманда янгын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һава дымлылыгы һәм температурасы, җил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янгын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янгын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янгын чыгуга бәйле куркыныч дәрәҗәсе
1	2	3
I	0 … 300	Юк
II	301 … 1000	Аз
III	1001 … 4000	Уртача
IV	4001 … 10000	Югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янгынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый

шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янгынның потенциаль чыганакларын исәпкә алып, янгынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме түбәндәге таблицада күрсәтелде.

Янгынга каршы кору буенча чаралар күләме

Номеры	Чараларның аталышы	Үлч. берәм.	Таләп ителә
1	2	3	4
1.	**Кисәтү чаралары**		
1.1	Даими күргәзмәләр һәм витриналар	данә	1
1.2	Даими стендлар	данә	3
1.3	Кисәтү аншлаглары	данә	15
1.4	Авыл хуҗалыгы формированиеләре вәкилләре белән киңәшмәләр	данә	Зарурлыкка карап даими
1.5	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	8
1.6	Ял итү һәм тәмәке тарту урыннарын оештыру	данә	33
2.	**Янгыннар таралуны чикләү чаралары**		
2.1	Янгынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	–
2.2	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру (ел саен)	км	39
2.3	Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту (ел саен)	км	205
3.	**Юллар төзелеше**		
3.1	Янгынга каршы юллар төзелеше	км	4.5
3.2	Янгынга каршы билгеләнгән юлларны үзгәртеп кору	км	31.5
4.	**Дозор-сак хезмәте**		
4,1	ЯХС биналары төзү	данә	1
4.2	Вакытлы янгын сакчыларын яллау	кеше	4
5.	**Янгыннарга каршы көрәш чаралары**		
5.1	Я/к су белән тәэмин итү чыганакларына килү юллары ясау	данә	53
5.2	Янгынга каршы инвентарь туплау пунктлары оештыру	данә	4
5.3	Янгын сүндерү сулыклары ясау	данә	9
7.	**Янгынга каршы җайланмалар сатып алу**		
7.1	Урман-янгын сүндерү автомашиналары	данә	1

Номеры	Чараларның аталышы	Үлч. берәм.	Таләп ителә
1	2	3	4
7.2	Янгын мотопомпалары	данә	4
7.3	Басымлы янгын җиңсәләре	пог. м	600
7.4	Уткабызгыч аппаратлар	данә	4
7.5	Бензопычкылар	данә	8
7.6	Ранецлы урман янгын сүндергечләре	данә	15
7.7	Кул кораллары:		
	көрәкләр	данә	30
	балталар	данә	10
	тәкмәннәр	данә	10
	тырмалар	данә	10
	аркылы пычкылар	данә	3
8.	Янгын куркынычын мониторинглау (ел саен)	мең га	29,6
	Ел саен урманнарны янгыннардан саклау буенча планлаштырылган чараларга чыгымнар күләме – барлыгы	мең сум	Республика буенча тулаем каралган
	шул исәптән:		
	– Урман янгыннарын сүндерү буенча системалар һәм чаралар булдыру (ПНВ, радио-телефон элемтәсен, моторлы транспортны карап тоту, янгын сакчылары яллау)	мең сум	-//-
	– Урман янгыннарын сүндерү	мең сум	-//-
	– Авиапатруль	мең сум	-//-
	– Башка төрле чаралар (ш.и. янгынга каршы пропаганда)	мең сум	-//-

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда әһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач әзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янгыннарны сүндерү планын һәм аның

формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янгыннарны сүндерү планы расланa.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ УК 60.1-60.10 статьялары һәм «Үсемлекләр карантины турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2017 елның 20 маендагы 607 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала: урман яклау районнарына бүлү, дәүләт урман-патологик мониторингы, урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлык буенча башка чаралар.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды җирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторигын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторигын уздыру тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе, урман патологиясе буенча тикшерү актының формасы РФ ТРЭМның 2016 елның 16 сентябрендәге 480 номерлы боерыгы белән расланган.

УПТ урман кишәрлекләренең агымдагы санитар һәм урман-патологик торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман утыртмаларының үзләренең максатчан функцияләрен үтәвен тәэмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысыннан килгән зыянны киметү максатында РФ ТРЭМның 2016 елның 12 сентябрендәге 470 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хуҗалыгы эшләренең комплексы тасвирлана.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, ликвид булмаган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны җыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелде.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны җыештыру	Ликвидсыз агачларны җыештыру	Җәмгысе
			барлыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Яклаучы урманнар Ылыслы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	–	–	–		9.9	9.9
		мең м³	–	–	–		0.23	0.23
каты яфраклы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	–	–	–		–	–
		мең м³	–	–	–		–	–
Йомшак яфраклылар								

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны җыештыру	Ликвидсыз агачларны җыештыру	Җәмгысе
			барлыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	23.1	2.9	20.2		56.4	79.5
		мең $м^3$	2.24	0.58	1.66		2.01	4.25
2	Кисү яисә җыештыру чоры	ел		3	3		3	
Яклаучы урманнар буенча җәмгысе								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	23.1	2.9	20.2		66.3	89.4
		мең $м^3$	2.24	0.58	1.66		2.24	4.48
Эксплуатация урманнары Ылысслы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	–	–	–		46.5	46.5
		мең $м^3$	–	–	–		1.06	1.06
каты яфраклы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	12.2	0.3	11.9		–	12.2
		мең $м^3$	0.24	0.01	0.23		–	0.24
Йомшак яфраклылар								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	209.5	19.5	190.0		305.0	514.5
		мең $м^3$	16.34	4.15	12.19		11.42	27.76
Эксплуатация урманнары буенча җәмгысе								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	221.7	19.8	201.9		351.5	573.2
		мең $м^3$	16.58	4.16	12.42		12.48	29.06
Урманчылык буенча барлыгы Ылыслы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	–	–	–		56.4	56.4
		мең $м^3$	–	–	–		1.29	1.29
каты яфраклы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	12.2	0.3	11.9		–	12.2
		мең $м^3$	0.24	0.01	0.23		–	0.24
Йомшак яфраклылар								

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны җыештыру	Ликвидсыз агачларны җыештыру	Җәмгысе
			барлыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	232.6	22.4	210.2		361.4	594.0
		мең $м^3$	18.58	4.73	13.85		13.43	32.01
Урманчылык буенча барлыгы								
1	Ачыкланган фонд (урманчылык таләпләре буенча	га	244.8	22.7	222.1		417.8	662.6
		мең $м^3$	18.82	4.74	14.08		14.72	33.54

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясе тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны җайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча)

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаклары һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УПТ нәтиҗәләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтиҗәләре урман хуҗалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1.1. Урман хуҗалыгы				
1. Бер мәртәбәгә исәпләгәндә питомникларга сибү (серкәләндерү)	га	13	10	1,3
1.2 Биотехник				
1. Оялыклар әзерләү	данә/га	290/290	10	29/29
2. Ояларны ремонтлау	данә/га	290/290	10	29/29
3. Парсыз ефәк күбәләгенә, яшел имән яфрактөргеченә	данә	Зарурлыкка карап	10	Зарурлыкка карап

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
каршы аттрактлы тозаклар куллану				
4. Кырмыска ояларын киртәләү	данә	150	10	15
5. Кырмыскалыкларның урынын алмаштыру (күчерү)	оя	20	10	20
2. Башка чаралар				
1. Яклау почмаклары булдыру һәм карап тоту	данә	4	10	4
2. Корткыч һәм авыру чыганаклары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең га	29,6	10	29,6
3. Халык белән, агач әзерләүчеләр белән әңгәмәләр кору, лекцияләр уздыру	әңгәмә	10	10	10
4. Аншлаглар һәм плакатлар урнаштыру һәм элү	данә	100	10	10

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганакларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Урман патологиясе буенча тикшеренү	га	10000	10	1000
2. Көрәшнең җир өсте чаралары	га	зарарлану чыганаклары барлыкка килүгә карап	10	зарарлану чыганаклары барлыкка килүгә карап
3. Туфрак казулар	чокыр	120	10	12

2.17.3. Урманнарны яңадан үстерүгә карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

Россия Федерациясе Урман кодексының 61 статьясының 2 п. нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) урман орлыкчылыгы;
2) урман торгызу;
3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы «Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрендәге 149-ФЗ номерлы федераль законга һәм РФ УК 65 статясына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Урман торгызу кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман үрчетү РФ УК 63 статьясы, РФ ТРЭМның 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган Урман үрчетү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үрчетү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны тәрбия кылу РФ УК 64 статьясына, РФ ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерыгына (алга таба – Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә регламентлана.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре урманнарны урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе, урман кишәрлегеннән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегеннән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренең Россия Федерациясе Урман кодексының 81-84 статьяларында, Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хуҗалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренең категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяҗ зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының

урман планында агач материалын җитештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяҗга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтиҗәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия ТРЭМның 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия ТРЭМның «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны әзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елныд 11 ноябрендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ УК 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

16 нчы таблица

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хуҗалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләр уздыру				**460.5**	**6580**		**123.0**	**1570**	**13**
шул исәптән:									
тонықландырулар	Аксубай	Ылыслы	Чыршы	30.0	210	3	10.0	70	7
		Каты яфраклы	Имән	24.6	220	3	8.2	73	8
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**54.6**	**430**		**18.2**	**143**	**8**
	Ибрай	Ылыслы	Чыршы	23.1	60	3	7.7	20	3
		Каты яфраклы	Имән	27.3	180	3	9.1	60	7
		Йомшак яфраклы	Каен	5.9	40	5	1.2	8	7
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**56.3**	**280**		**18.0**	**88**	**5**
	Чабаксар	Ылыслы	Нарат	1.5	10	3	0.5	3	7
		-//-	Чыршы	13.7	90	3	4.6	30	7
		Җәмгысе ылыслы		15.2	100		5.1	33	7

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хуҗалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		каты яфраклы	Имән	20.1	160	3	6.7	53	8
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**35.3**	**260**		**11.8**	**86**	**7**
Урманчылык буенча җәмгысе тоныкландырулар				**146.2**	**970**		**48.0**	**318**	**7**
тазартулар	Аксубай	Ылыслы	Нарат	13.9	330	8	1.8	41	24
		-//-	Чыршы	37.3	460	5	7.4	92	12
		Җәмгысе ылыслы		51.2	790		9.2	133	14
		Каты яфраклы	Имән	56.9	770	3	19.0	257	13
		Йомш яфраклы	Каен	20.6	220	8	2.6	27	11
		-//-	Юкә	4.8	200	6	0.8	33	41
		Йомш яфр җәмгысе		25.4	420		3.4	60	18
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**133.5**	**1980**		**31.6**	**450**	**14**
	Ибрай	Ылыслы	Нарат	13.6	340	8	1.7	43	25
		-//-	Чыршы	25.3	610	5	5.1	122	24
		Җәмгысе ылыслы		38.9	950		6.8	165	24
		Каты яфраклы	Имән	54.0	950	3	18.0	317	18
		Йомш яфраклы	Усак	2.8	120	6	0.5	20	40

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хуҗалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**95.7**	**2020**		**25.3**	**502**	**20**
	Чабаксар	Ылыслы	Нарат	21.7	620	8	2.7	77	29
		-//-	Чыршы	27.0	360	5	5.4	72	13
		Җәмгысе ылыслы		48.7	980		8.1	149	19
		Каты яфраклы	Имән	26.2	350	3	8.7	117	14
			Каен	10.2	280	8	1.3	35	27
	Киш. урм. буенча җәмгысе			**85.1**	**1610**		**18.1**	**301**	**17**
Урманчылык буенча җәмгысе тазартулар				**314.3**	**5610**		**75.0**	**1252**	**17**

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклыгын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык киму куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7%ка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чаралар үткәрү таләп ителгән мәйданнарның зурлыклары 17 нче таблицада күрсәтелде.

17 нче таблица

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның нормативлары һәм параметрлары

мәйданы, га

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртырт дагы	Кисентеләр	Аланлыклар һәм чүллекләр	Җәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урман торгызуга мохтаҗ урыннар, барлыгы	18	98	58	174	3730	0	3927	392
Шул исәптән токымнары буенча:								
ылыслы	–	–	8	8	54	0	62	7
каты яфраклылар	1	3	8	12	218	0	253	25
йомш яфраклылар	17	95	42	154	3458	0	3612	360
Шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру) – барлыгы	1	3	16	20	272	0	315	32
алардан токымнар буенча:								
ылыслы	–	–	8	8	54	0	62	7
каты яфраклылар	1	3	8	12	218	0	253	25

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дилән-келәре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртырт дагы	Кисен-теләр	Алан-лык-лар һәм чүл-лек-ләр	Җәм-гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
йомш яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	
Табигый урман торгызу, барлыгы	17	95	42	154	3458	0	3612	360
шул исәптән:								
шытым саклау (табигый үстерү)	17	95	42	154	3458	0	3612	360
алардан токымнар буенча:								
йомш яфраклылар	17	95	42	154	3458	0	3612	360
Урман үрчетүгә мохтаҗ җирләр	–	–	–	–	–	–	–	–
Шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:								
Аксубай кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаҗ урыннар, барлыгы	11	39	27	77	1010	0	1110	111
Шул исәптән токымнары буенча:								
ылыслы	–	–	3	3	14	0	17	2
каты яфраклылар	1	1	4	6	58	0	87	9
йомш яфраклылар	10	38	20	68	938	0	1006	100
Шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру) – барлыгы	1	1	7	9	72	0	104	11
алардан токымнар буенча:								
ылыслы	–	–	3	3	14	0	17	2
каты яфраклылар	1	1	4	6	58	0	87	9
йомш яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	
Табигый урман торгызу, барлыгы	10	38	20	68	938	0	1006	100
шул исәптән:								
шытым саклау (табигый үстерү)	10	38	20	68	938	0	1006	100
алардан токымнар буенча:								
йомш яфраклылар	10	38	20	68	938	0	1006	100

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртырт дагы	Кисентеләр	Аланлыклар һәм чүллекләр	Җәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урман үрчетүгә мохтаҗ җирләр	–	–	–	–	–	–	–	–
Ибрай кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаҗ урыннар, барлыгы	–	31	6	37	1280	0	1317	131
Шул исәптән токымнары буенча:								
ылыслы	–	–	1	1	16	0	17	2
каты яфраклылар	–	1	1	2	65	0	67	6
йомш яфраклылар	–	30	4	34	1199	0	1233	123
Шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру) – барлыгы	–	1	2	3	81	0	84	8
алардан токымнар буенча:								
ылыслы	–	–	1	1	16	0	17	2
каты яфраклылар	–	1	1	2	65	0	67	6
йомш яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	
Табигый урман торгызу, барлыгы	–	30	4	34	1199	0	1233	123
шул исәптән								
шытым саклау (табигый үстерү)	–	30	4	34	1199	0	1233	123
алардан токымнар буенча:								
йомш яфраклылар	–	30	4	34	1199	0	1233	123
Урман үрчетүгә мохтаҗ җирләр								
Чабаксар кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаҗ урыннар, барлыгы	7	28	25	60	1440	0	1500	150
Шул исәптән токымнары буенча:								
ылыслы	–	–	4	4	24	0	28	3
каты яфраклылар	–	1	3	4	95	0	99	10
йомш яфраклылар	7	27	18	52	1321	0	1373	137

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртырт дагы	Кисентеләр	Аланлыклар һәм чүллекләр	Җәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру) – барлыгы	–	1	7	8	119	0	127	13
алардан токымнар буенча:								
ылыслы	–	–	4	4	24	0	28	3
каты яфраклылар	–	1	3	4	95	0	99	10
йомш яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	
Табигый урман торгызу, барлыгы	7	27	18	52	1321	0	1373	137
шул исәптән								
шытым саклау (табигый үстерү)	7	27	18	52	1321	0	1373	137
алардан токымнар буенча:								
йомш яфраклылар	7	27	18	52	1321	0	1373	137
Урман үрчетүгә мохтаҗ җирләр	–	–	–	–	–	–	–	–

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урман торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрак-типологик шартларга бәйле. Технологияләр нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хуҗалыгын механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, мәйданнары урман үсемлекләре белән капланган җирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата билгеләнә торган критерияләр һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясендә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18

августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районында урнашкан.

Урман хуҗалыгы регламентының әлеге бүлегендә китерелгән нормативлар Россия Федерациясенең Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районына туры килә.

3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләре һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) урман утыртмаларын тоташ кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хуҗалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 4) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 5) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;
2.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар Россия Федерациясе субъектлары милкендәге, гомуми файдаланудагы тимер юл, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары а) урман паркы зоналары	Урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәрү тыела. Тыела: 1) техник регламентта каралганнан киңрәк итеп линияле корылмалар кисү; 2) урман түшәмәсен белән мүк җыю һәм әзерләү. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл-хуҗалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капиталь төзелеш объектларын урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш; 6) урман плантацияләрен утырту һәм

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудa чикләмәләр
1	2	3
	б) яшел зоналар	эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хуҗалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру, гидротехника корылмаларыннан, элемтә линияләреннән, электрүткәргеч линияләрдән, җир асты торбаүткәргечләреннән гайре; 6) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
3.	Кыйммәтле урманнар	Урман үсентеләрен тоташ кисүләр тыюла, сайланма кисүләр үзләренең яклау урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәэмин итә торган үзлекләрен югалта баручы урман утыртмаларын алмаштыруны тәэмин итмәгән очраклардан тыш. Тыела: 1) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш; 2) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
4.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә.

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Махсус якланучы урман кишәрлекләренең хокукый режимы РФ УК 102, 107 статьялары, Рослесхозның «Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

№ п/п	Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 107 статьясының 2 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) әлеге Кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәрү; 2) авыл хуҗалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш. 3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый җәнлекләрнең яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлыклы урман кишәрлекләре	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хуҗалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшкәртү; 5) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның мәйданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр түбәндәге таблицада китерелде.

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Үзагач әзерләү	Файдалану өчен исәпкә алынган диләнкене (агач материалы алуның мөмкин булган күләменнән) артып китә торган күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып, агач материалы әзерләү тыела. (РФ УК 29 ст. 4 өл.) Россия Табигать министрлыгының 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләре нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә җир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларны, күперләрне һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләрне, елгаларны саклау мөһим; г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела. д) чик, квартал, диләнке баганаларын һәм башкаларын, агачларда һәм түмәрләрдәге тамгаларны, ярлыкларны һәм саннарны бетерү яисә зарарлау тыела; е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенең Үзагач әзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганакларын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела; ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач үзагач әзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач үзагач әзерләү рөхсәт ителми; з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агач материалын диләнкедә калдыру рөхсәт ителми; и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарга агач материалы чыгару, тарттыру рөхсәт ителми; к) диләнке чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми; л) сөйрәмә җирләрдән һәм төяү мәйданнарыннан кала, туфракның өске ундырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми. Диләнкеләрдә үзагач әзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы мәйданы өлеше урманчылык мәйданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук,

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми. Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле. Үзагач әзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.
2.	Чәер әзерләү	Түбәндәгеләргә кирт салу тыела: а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганакларында урнашкан урман утыртмаларына; б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтиҗәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына; в) Россия Федерациясе законнары нигезендә үзагач әзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына; г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыкларга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Чәер әзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).
3.	Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу өчен үсемлекләрнең түбәндәге төрләрен куллану тыела: – Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; – наркотик матдәләр дип танылучыларны; – үзагачын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу кагыйдәләре нигезендә: – эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыклары буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0гә тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын әзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); – агачларны туз әзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); – урманнарда табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урман түшәмәләрен җыярга

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		рөхсәт ителми (20 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю	Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне әзерләү һәм җыеп алу рөхсәт ителми. Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин. 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу кагыйдәләре нигезендә: – җимеш бирә торган агачларны кисү һәм җимешләр әзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (14 пункт); – чикләвекләрне әзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (15 пункт); – гөмбәләрне әзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (16 пункт); – каен сутын әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (17 пункт); – башка төрле азык-төлек ресурсларын әзерләү аларның үсентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (18 пункт);
5.	Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә аучылык хуҗалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела (РФ УК 105 ст. 3 өл. 2 пункты).
6.	Авыл хуҗалыгын алып бару	Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ УК 104 ст. 1 өлешендәге 3 пункты). Яклаучы урманнарның яр буе чикләрендәге җирләрне сөрү, авыл хуҗалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен җәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 ст. 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары). Урман паркы зоналарында авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 3 пункты). Яшел зоналарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5 өлешендәге 2 пункты). Шәһәр урманнарында авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5.1 өлеше). Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлеше).

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, тыюлыклы урман кишәрлекләреннән гайре, печән чабу һәм умартачылыктан кала, авыл хуҗалыгын алып бару тыела (РФ УК 107 ст. 2.1 өлеше).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеге өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ УК 103 ст. 5 өлеше, 104 ст. 1 өлеше, 105 ст. 3 өлешендәге 1 пункты).
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланырга тиеш (РФ УК 41 ст. 3 өлеше). 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: – рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); – вакытлыча корылмаларны, физкультура-савыктыру, спорт һәм спорт-техника корылмаларын вакытлыча урнаштыру барыннан да элек агачсыз һәм куаксыз урыннарда, ә мондый урыннар булмаганда – артык кыйммәтле булмаган агачлар белән капланган, урманнарны үзләштерү проектында билгеләнгән урыннарда рөхсәт ителә (8 пункт).
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми: а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны; б) табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны; в) кыйммәтле урманнарны; г) махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны (2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		Рослесхоз боерыгы белән расланган Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләренең 30 пункты).
10.	Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	2011 елның 05 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: – җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урмансыз җирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утырткачы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган җирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) җирләр файдаланыла. – җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); – РФ УК 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.
11.	Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан урман үсемлекләренең утырту материалын үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урман белән капланмаган җирләрне, шулай ук урмансыз диләнкеләрне, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урманнар урнашкан бүтән категория җирләре файдаланыла (11 пункт); урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла (12 пункт); урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең районнарга бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чәчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела (13 пункт); Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә файдалы казылма ятмаларын эшләү тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 4 пункты). Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү максатларында файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләү, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, җәйге чорда яңа киселгән үзагачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау; б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру; в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау; г) урманнарны төзелеш, сәнәгать, агач, көнкүреш һәм бүтән калдыклар, чүпләр белән чүпләү; д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; е) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап, шул исәптән урман кишәрлегеннән читтә транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү буенча файдалану тәртибенең 18 пункты).
13.	Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү	Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтәге янәшә урнашкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; г) тапшырылган урман кишәрлеге һәм тиешле сак зоналарыннан читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең 15 пункты). Урман паркы зоналарында урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 5 пункты).
15.	Үзагач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	Яклаучы урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ УК 14 ст. 2 өлеше). Урманнарны үзагач һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) җир өсте һәм туфрак эче су агынтыларын бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә янәшә торучы территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; г) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренең 6 пункты).
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланууда чикләмәләр
1	2	3
		кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хуҗалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрендәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ДУР формасы буенча яңартыла.